

Planowanie partycypacyjne
jako droga do integracji różnych grup zawodowych
dla czynnej ochrony i zrównoważonego użytkowania
przyrody polskich miast

Miasto Lublin

Działanie 4

Drugi etap integracji grupy docelowej – wspólne wypracowanie
opcji rozwiązania problemu

Przygotowanie i przeprowadzenie drugiej sesji warsztatowej

Raport cząstkowy

Główny Instytut Górnictwa

Zakład Ochrony Wód

Katowice, 2018 r.

Niniejsze materiały zostały opublikowane dzięki dofinansowaniu
Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.
Za ich treść odpowiada wyłącznie Główny Instytut Górnictwa

Spis treści

WYKAZ SKRÓTÓW	3
1. OPIS RAM DZIAŁANIA	4
1.1. Cel drugiej sesji warsztatowej	4
1.2. Metodyczne i techniczne zasady drugiej sesji warsztatowej.....	4
1.3. Porządek warsztatów.....	5
1.4. Uczestnicy warsztatów	6
2. KLUCZOWE POWIĄZANIA MIĘDZYSEKTOROWE GOSPODAROWANIA ZASOBAMI PRZYRODY MIASTA.....	7
2.1. Metodyka.....	7
2.2. Wyniki warsztatów	11
3. ZASADY WSPÓŁDZIAŁANIA SEKTORÓW, DYSCYPLIN, GRUP INTERESU	24
3.1. Zasady współdziałania – wprowadzenie teoretyczne.....	24
3.2. Dobre przykłady współdziałania w wybranych miastach Polski	25
3.3. Zasady współdziałania sektorów i grup interesu dotyczące zarządzania przyrodą i zagospodarowania doliny Dopywu spod Konopnicy	27
4. PROPOZYCJE ULEPSZEŃ SYSTEMOWYCH ZARZĄDZANIA ZASOBAMI PRZYRODY MIASTA Z UWZGLĘDNIENIEM INTEGRACJI MIĘDZYSEKTOROWEJ.....	31
4.1. Identyfikacja niezbędnych ulepszeń	31
4.2. Wstępny model konceptualny zarządzania	31
5. KONCEPCJA DOCELOWYCH ROZWIĄZAŃ PRZESTRZENNYCH I KRAJOBRAZOWYCH DLA PRZEDMIOTOWEGO TERENU	33
5.1. Przebieg prac nad koncepcją zagospodarowania terenu problemowego.....	33
5.2. Główne założenia koncepcji	35
5.3. Prace warsztatowe nad proponowanymi koncepcjami rozwiązań konkretnych działań praktycznych w zakresie zarządzania przyrodą terenu problemowego	42
5.4. Uwagi wniesione podczas warsztatów	43
ZAŁĄCZNIK.....	46
SPIS RYSUNKÓW.....	55
SPIS TABEL.....	56
SPIS ZAŁĄCZNIKÓW	56

WYKAZ SKRÓTÓW

FKP	Forum Kultury Przestrzeni
LRM	Lubelski Rower Miejski
MPWiK	Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji
MPZ	Miejskie Przedsiębiorstwo Zieleni w Lublinie Sp. z o.o.
MZDiM	Miejski Zarząd Dróg i Mostów
MZNK	Miejski Zarząd Nieruchomości Komunalnych
PGW	Państwowe Gospodarstwo Wodne
UM	Urząd Miasta
ZDM	Zarząd Dróg i Mostów w Lublinie
ZIM	Zarząd Inwestycji Miejskich
ZZM	Zarząd Zieleni Miejskiej

1. OPIS RAM DZIAŁANIA

1.1. Cel drugiej sesji warsztatowej

Działanie 4. *Drugiego etapu integracji grupy docelowej – wspólne wypracowanie opcji rozwiązania problemu. Przygotowanie i przeprowadzenie drugiej sesji warsztatowej* obejmowało wspólne wypracowanie opcji ochrony i wykorzystania problemowego obiektu przyrodniczego, którym jest fragment doliny Dopływu spod Konopnicy. Aby osiągnąć postawiony cel przeprowadzono drugą sesję warsztatową z wytypowaną na wcześniejszych etapach projektu grupą docelową.

Celem drugiej sesji warsztatowej było opracowanie mapy powiązań międzysektorowych dla gospodarowania analizowanym terenem, wypracowanie rekomendacji dla zasad działania „na styku” poszczególnych grup interesu i opracowanie założeń/koncepcji konkretnych działań praktycznych na rzecz gospodarowania przyrodą wskazanego fragmentu doliny Dopływu spod Konopnicy.

1.2. Metodyczne i techniczne zasady drugiej sesji warsztatowej

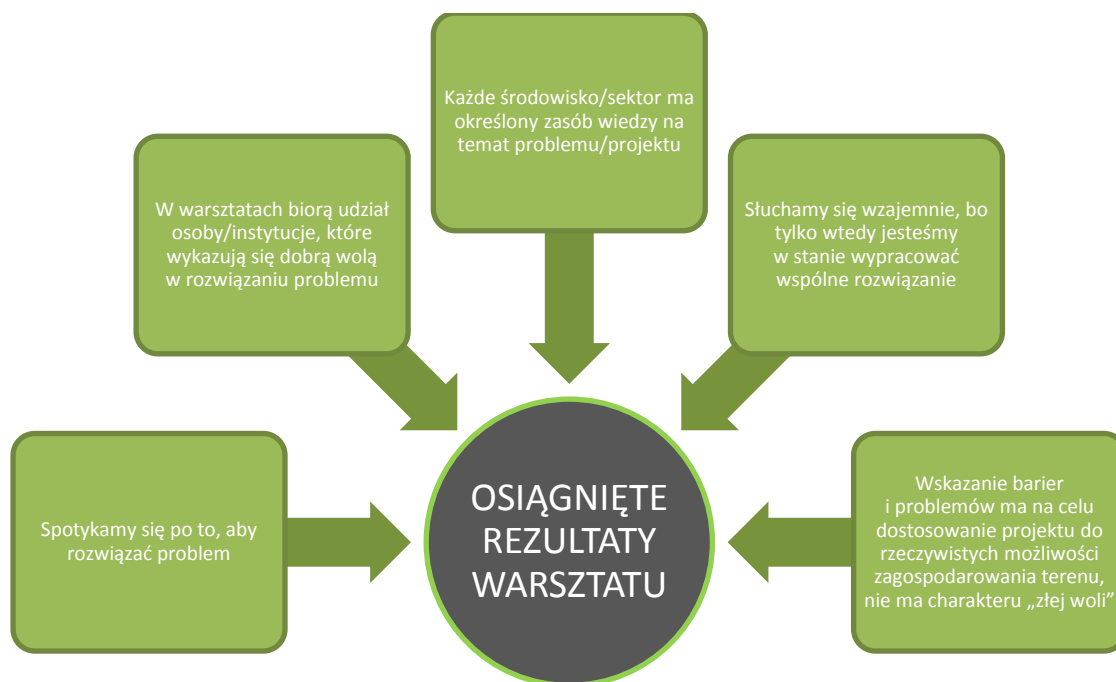
Przeprowadzenie drugiej sesji warsztatowej poprzedzało przygotowanie i przeprowadzenie telekonferencji.

Opracowano materiały warsztatowe w oparciu o wyniki pierwszej sesji warsztatowej, rezultaty współpracy w e-przestrzeni i w oparciu o ustalenia telekonferencji.

Druga sesja warsztatowa obejmowała:

- identyfikację powiązań międzysektorowych/interdyscyplinarnych kluczowych dla gospodarowania zasobami przyrody w mieście,
- sformułowanie rekomendacji sposobów działań „na styku” sektorów/dyscyplin/grup interesu,
- sformułowanie rekomendacji innowacji dla międzysektorowej integracji w planowaniu/kreowaniu/ochronie/gospodarowaniu/zarządzaniu zasobami przyrody,
- opracowanie założeń/koncepcji konkretnych działań praktycznych na rzecz przyrody miasta, z uwzględnieniem współpracy między różnymi grupami zawodowymi (w rozumieniu sektorowym),
- integrację dorobku warsztatów: przedstawienie wstępnej wizualizacji docelowych rozwiązań przestrzennych/krajobrazowych i wypracowanie wstępnego modelu konceptualnego zarządzania dla przedmiotowego terenu.

Prace warsztatowe prowadzono z uwzględnieniem podstawowych zasad przedstawionych na schemacie (Rysunek 1).

Rysunek 1. Zasady prowadzenia warsztatów

Rezultatem spotkania w ujęciu produktowym było przygotowanie niniejszego raportu z uwzględnieniem efektów współpracy prowadzonej po spotkaniu warsztatowym i upublicznienie go w przestrzeni elektronicznej.

1.3. Porządek warsztatów

Tabela 1. Etapy prowadzenia warsztatów

Zakres tematyczny		Metoda prowadzenia
1	Powitanie i prezentacja wprowadzająca do tematu spotkania	wykład
2	Opracowanie mapy powiązań międzysektorowych dla gospodarowania analizowanym terenem i wypracowanie rekomendacji dotyczących zasad działania „na styku” poszczególnych grup interesu	wykład dyskusja moderowana prace warsztatowe
3	Wypracowanie propozycji systemowych ulepszeń	wykład dyskusja moderowana
4	Opracowanie założeń/koncepcji konkretnych działań praktycznych na rzecz gospodarowania przyrodą analizowanego terenu	wykład prace warsztatowe
5	Zakres działań docelowych rozwiązań przestrzennych/krajobrazowych dla analizowanego terenu	prace warsztatowe dyskusja moderowana

1.4. Uczestnicy warsztatów

W warsztatach wzięli udział przedstawiciele:

- UM Lublin,
- UG Konopnica,
- PGW Wody Polskie – RZGW Lublin,
- Zarządu Dzielnicy Szerokie,
- Zarządu Dzielnicy Węglin Północny,
- Zarządu Dzielnicy Konstantynów,
- Instytutu Architektury Krajobrazu Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
- Forum Kultury Przestrzeni,
- Lubelskiego Alarmu Smogowego,
- Stowarzyszenia Obrońców Wąwozów „Zimne Doły”,
- Kolektywu „Górki Czechowskie wietrznie zielone”.

2. KLUCZOWE POWIĄZANIA MIĘDZYSEKTOROWE GOSPODAROWANIA ZASOBAMI PRZYRODY MIASTA

2.1. Metodyka

Zaangażowanie różnych grup zawodowych w proces gospodarowania i zarządzania terenami zielonymi w mieście przynosi w większości przypadków efekt synergii, w przeciwieństwie do odosobnionych działań. Zgodnie z zasadami zrównoważonego gospodarowania przyrodą i racjonalnego działania, projektując zmianę wybranego obszaru przyrodniczego, z uwzględnieniem włączenia społecznego, należy uwzględniać jego przyczyny (i źródła), mechanizmy warunkujące ten stan i skutki zidentyfikowanego oddziaływania.

Dla określenia potencjalnych kierunków zmian w gospodarowaniu przedmiotowym terenem przyrodniczym i możliwości zaangażowania określonych grup interesariuszy i grup zawodowych w proces przekształcenia terenu niezbędne jest:

- wskazanie relacji przyczynowo-skutkowych między interesariuszami (w tym grupami zawodowymi),
- określenie ich wpływu na obszar problemowy.

Rozpoznanie interakcji zachodzących między wskazanymi w ankiecie grupami zawodowymi jest istotnym elementem realizacji projektu.

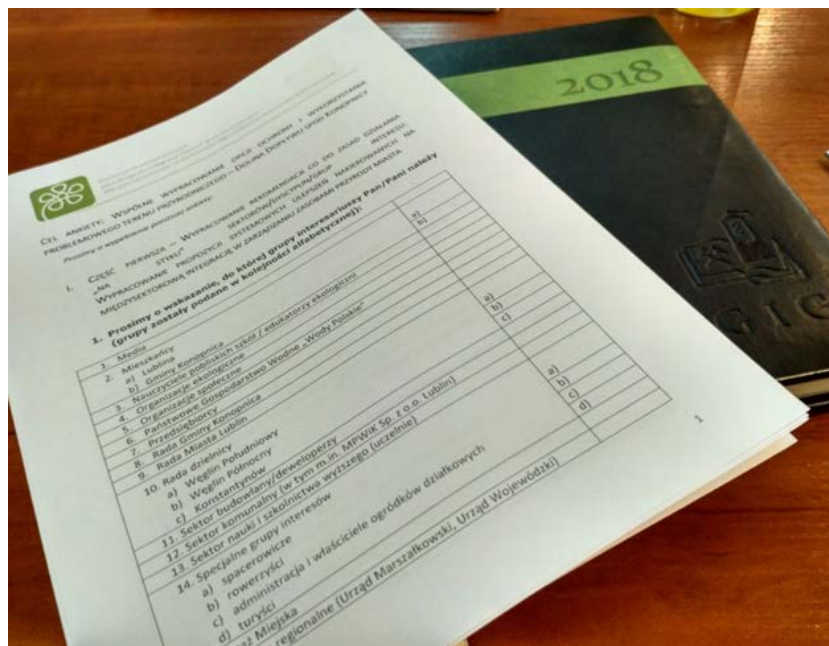
Zakłada się, że wzajemne zależności między grupami mogą się:

- pojawić i mogą to być relacje zarówno korzystne, jak i niekorzystne,
- nie pojawić.

W celu wspólnego wypracowania opcji ochrony i wykorzystania terenów zielonych w dolinie Dopytywu spod Konopnicy i zidentyfikowania kluczowych powiązań międzysektorowych dla gospodarowania zasobami przyrody miasta wykorzystano przygotowany specjalnie w tym celu kwestionariusz ankiety (Rysunek 2).

Działanie 4. Drugi etap integracji grupy docelowej – wspólne wypracowanie opcji rozwiązania problemu. Przygotowanie i przeprowadzenie drugiej sesji warsztatowej

Miasto Lublin. Raport cząstkowy

Rysunek 2. Ankieta jako narzędzie służące wspólnemu wypracowaniu opcji ochrony i wykorzystania terenów zieleni w dolinie Dopływu spod Konopnicy i zidentyfikowaniu kluczowych powiązań międzysektorowych dla gospodarowania zasobami przyrody miasta

Źródło: fotografia wykonana podczas warsztatów w dniu 6 listopada 2018 r.

Ankieta została podzielona na dwie części.

Część I

ZASADY DZIAŁANIA „NA STYKU” SEKTORÓW/DYSCYPLIN/GRUP INTERESU. WYPRACOWANIE PROPOZYCJI SYSTEMOWYCH ULEPSZEŃ NAKIEROWANYCH NA MIĘDZYSEKTOROWĄ INTEGRACJĘ W ZARZĄDZANIU ZASOBAMI PRZYRODY MIASTA

Pierwsza część ankiety miała na celu przygotowanie materiału niezbędnego do wypracowania rekomendacji dla zasad działania „na styku” sektorów/dyscyplin/grup interesu, a także wspólne wypracowanie propozycji ulepszeń systemowych nakierowanych na międzysektorową integrację w zarządzaniu zasobami przyrody miasta. Pierwsza część ankiety zawierała pięć pytań i część poświęconą na uwagi końcowe. W tej części ankiety zostały ujęte następujące zagadnienia:

- wskazanie, które środowiska/grupy interesariuszy/sektory mają podobne interesy w kontekście wyznaczonego celu zagospodarowania doliny Dopływu spod Konopnicy¹,
- wskazanie wszystkich środowisk/grup interesariuszy/sektorów, które mają pozornie przeciwstawny interes w kontekście wyznaczonego celu,
- wskazanie, które z sektorów/grup interesariuszy są niezbędne dla przełamania barier zdiagnozowanych podczas wcześniejszych prac warsztatowych i powarsztatowych, z wyszczególnieniem czterech grup barier: F – formalnoprawne, P – przestrzenne, S – społeczne, I – infrastrukturalne,

¹ Zgodnie z ustaleniami podjętymi podczas warsztatów w lipcu 2018 r.

Działanie 4. Drugi etap integracji grupy docelowej – wspólne wypracowanie opcji rozwiązania problemu. Przygotowanie i przeprowadzenie drugiej sesji warsztatowej

Miasto Lublin. Raport cząstkowy

- wskazanie środowisk/sektorów/konkretnych instytucji, z którymi respondent jest gotów współpracować w zakresie zagospodarowania i utrzymywania analizowanego terenu dla osiągnięcia wskazanego celu.

Ponadto respondenci zostali poproszeni o wskazanie, do której z grup interesariuszy/ którego sektora należą. Dzięki temu możliwe było określenie, zauważonych przez przedstawicieli poszczególnych grup, powiązań i weryfikacja ich wzajemności.

W tej części pracy z ankietą uczestnicy warsztatów wypełniali ją, zaznaczając właściwe sektory w odpowiedzi na poszczególne pytania (Rysunek 3).

Rysunek 3. Uczestnicy warsztatów w trakcie pracy z ankietą

Źródło: fotografia wykonana podczas warsztatów w dniu 6 listopada 2018 r.

W każdej części ankiety należało zaznaczyć wszystkie właściwe sektory/grupy interesariuszy (możliwość wyboru kilku odpowiedzi). W końcowej części ankiety w miejscu „UWAGI”, w razie chęci szerszego rozwinięcia tematu, respondenci opisywali swoje spostrzeżenia, wpisując numer pytania, do którego dodawali komentarz.

Kompletny formularz pierwszej części ankiety przedstawiono w Załączniku.

Druga część ankiety miała formę macierzy (Rysunek 4) mającej na celu określenie siły powiązań międzysektorowych i interdyscyplinarnych, które mogą okazać się kluczowe dla efektywnego zarządzania i gospodarowania analizowanym terenem.

Planowanie partycypacyjne
jako droga do integracji różnych grup zawodowych
dla czynnej ochrony i zrównoważonego użytkowania przyrody polskich miast

2

WARSZTATY IV – Ankieta – druga część – Sporządzenie mapy siły powiązań międzysektorowych/interdyscyplinarnych kluczowych dla gospodarowania analizowanym fragmentem doliny Doptywu spod Konopnicy

Prosimy o wypełnienie poniższej macierzy, wpisując do każdej komórki odpowiednią wartość odpowiadającą sile oddziaływania według poniższej skali

Sektor	Siła powiązań międzysektorowych w kontekście gospodarowania analizowanym terenem											
	Media	Mieszkańcy	Sektor edukacji	Organizacje ekologiczne	Organizacje społeczne	Przedsiębiorcy	Rada Miasta/ Rada Gminy/ Rada dzielnicy	Władze lokalne	Władze regionalne	Sektor budowlany /deweloperzy	Sektor komunalny (w tym m.in. MPWiK Sp. z o.o. Lublin)	Specjalne grupy interesu (np. spacerowicze, rowerzyści, turyści)
Media												
Mieszkańcy												
Sektor edukacji												
Organizacje ekologiczne												
Organizacje społeczne												
Przedsiębiorcy												
Rada Miasta/Rada Gminy/Rada dzielnicy												
Władze lokalne												
Władze regionalne												
Sektor budowlany/deweloperzy												
Sektor komunalny (w tym m.in. MPWiK Sp. z o.o. Lublin)												
Specjalne grupy interesu (np. spacerowicze, rowerzyści, turyści)												

Rysunek 4. Druga część ankiety: Macierz – sporządzenie mapy powiązań międzysektorowych/interdyscyplinarnych kluczowych dla gospodarowania fragmentem doliny Doptywu spod Konopnicy

Na przecięciu sektorów uczestnicy warsztatów wpisywali wartość liczbową obrazującą siłę oddziaływania jednego sektora na drugi, według skali przedstawionej w Tabeli 2.

Tabela 2. Skala powiązań międzysektorowych/interdyscyplinarnych kluczowych dla gospodarowania fragmentem doliny Dopływu spod Konopnicy

Wskaźnik oddziaływania		Nazwa oddziaływania
++	DODATNIE	silne powiązanie dodatnie
+		słabe powiązanie dodatnie
0		brak oddziaływań
-	UJEMNE	słabe powiązanie ujemne
--		silne powiązanie ujemne

Wartości dodatnie wskazują powiązania/wpływ pozytywny, natomiast ujemne – powiązania negatywne. W przypadku braku powiązań wpisywano 0.

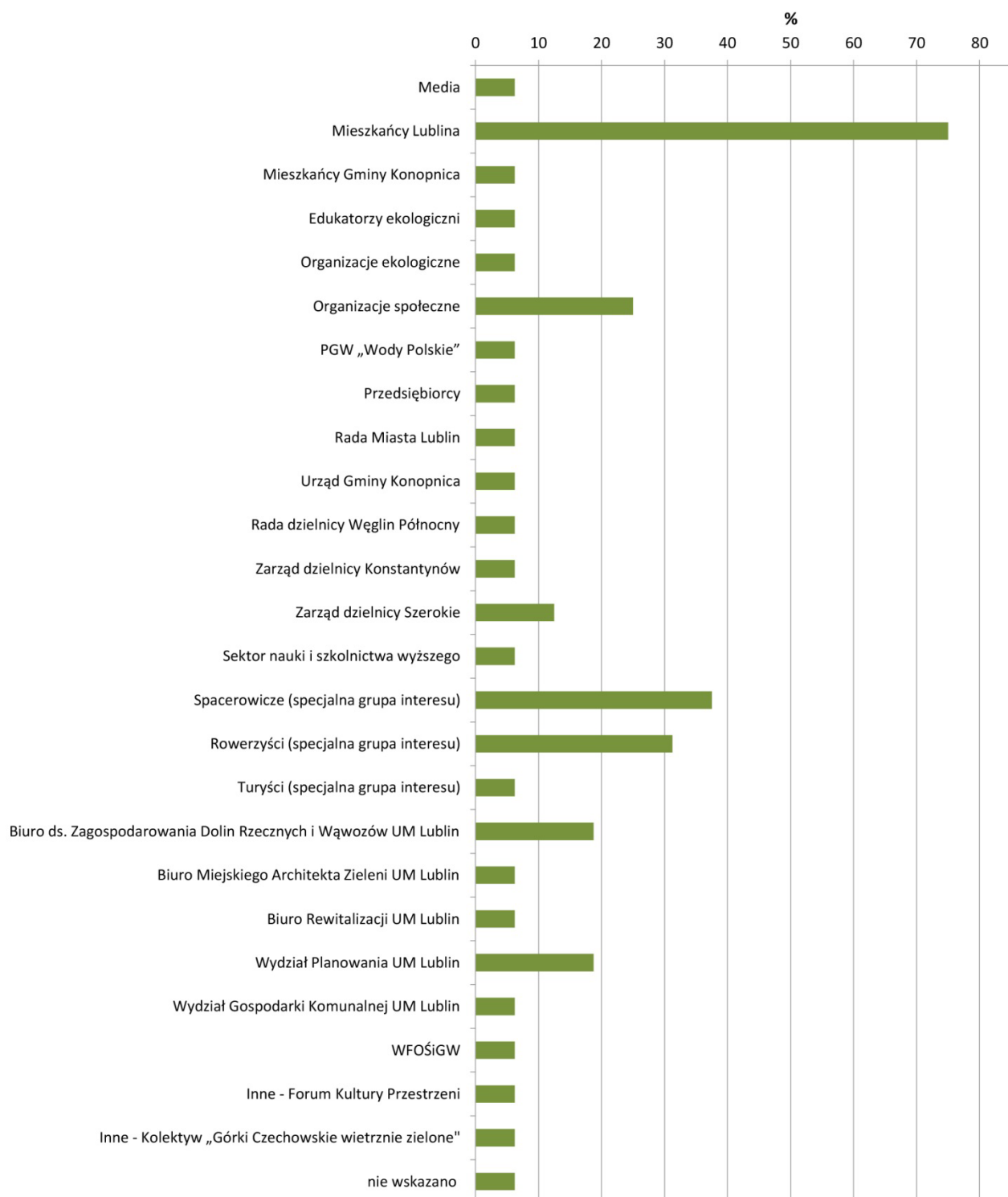
Głównymi celami przeprowadzonej ankiety było:

- zintegrowanie środowisk o podobnych interesach,
- wypracowanie wspólnego celu,
- przedyskutowanie barier i sposobów ich pokonania,
- wytypowanie instytucji, które mogą pomóc w osiągnięciu celu projektu.

2.2. Wyniki warsztatów

Uczestnicy warsztatów reprezentowali bardzo zróżnicowane grupy interesariuszy (Rysunek 5), łączące często przeciwstawne interesy i różny sposób patrzenia na zagospodarowanie doliny Dopływu spod Konopnicy.

Reprezentowana grupa interesariuszy/sector

Rysunek 5. Grupy interesariuszy reprezentowane przez respondentów

Źródło: oprac. na podstawie wyników ankiet przeprowadzonych podczas warsztatów. Wartości nie sumują się do 100%, ponieważ możliwe było wskazanie przynależności do więcej niż jednej grupy interesariuszy i/lub grupy zawodowej

Warto zauważyć, że uczestnicy warsztatów bardzo często byli jednocześnie mieszkańcami Lublina i przedstawicielami konkretnych grup zawodowych, co przekładało się na szeroką znajomość problematyki i podejście różnych grup interesariuszy, ale także – niejako „z automatu” – na konieczność dostrzegania i połączenia przez nich pozornie sprzecznych interesów.

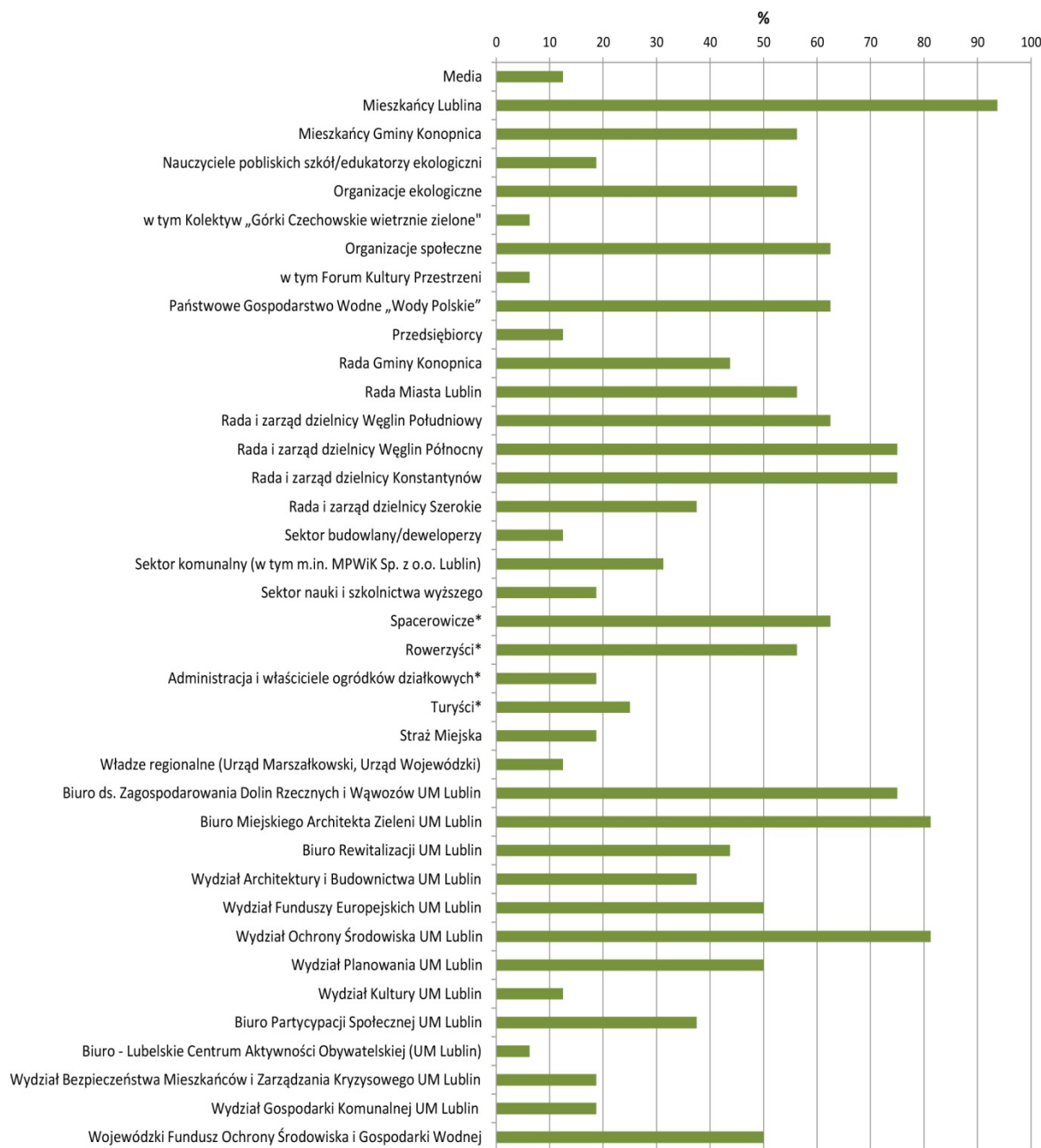
Skład osobowy respondentów i ich przynależność do poszczególnych grup zawodowych przełożył się także na wskazanie przez nich grup w sposób szczególnie zainteresowanych działaniami na rzecz poprawy jakości przyrody w dolinie Doptywu spod Konopnicy i wspierających osiągnięcie celu, jakim jest przyjazna dla użytkowników przestrzeń doliny, z uwzględnieniem faktu, że podstawą wszelkich działań jest bezwzględna ochrona doliny przed zabudową. Ponad 93% respondentów wskazało jako istotne dla skutecznej realizacji celu zaangażowanie mieszkańców Lublina (Rysunek 6). Także mieszkańcy gminy Konopnica zostali wskazani jako ci, których wsparcie ma istotne znaczenie dla osiągnięcia zamierzonego celu (ponad 56%). Analizowany teren problemowy, zgodnie z założeniem, ma stanowić bezpieczną przestrzeń o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, ma służyć mieszkańcom – zarówno Lublinianom, jak i Konopniczanom jako miejsce wypoczynku i rekreacji. Zgodnie z założonym celem powinien być wykreowany według określonych zasad i uwzględniać zróżnicowane potrzeby społeczeństwa. Niewątpliwie wszystkie aspekty kształtowania terenów zielonych powinny być ze sobą zintegrowane, aby takie jednostki zieleni mogły w pełni służyć mieszkańcom, zaspokajając ich potrzeby i przyczyniając się do poprawy jakości ich życia.

Niezwykle istotnymi grupami, wspierającymi osiągnięcie założonych celów, były także organy jednostek pomocniczych miasta Lublina – a szczególnie Rada i Zarząd dzielnicy Węglin Północny i Konstanyńów (75%) oraz Rada i Zarząd dzielnicy Węglin Południowy (62,5%).

Respondenci wskazywali także na polityków lokalnych, przedstawiceli zarówno Rady Miasta Lublin (ponad 56% respondentów), jak i Rady Gminy Konopnica (ponad 43% respondentów), co wynika z faktu, że analizowany teren zlokalizowany jest w granicach miasta Lublin, bezpośrednio granicząc z gminą Konopnica. Tak wysokie wskazania pokazują konieczność bardziej intensywnego zaangażowania większej liczby przedstawiceli rad dzielnic, rady miasta i gminy, a także okolicznych mieszkańców w dalsze prace i uzgodnienia koncepcji.

Zdaniem ankietowanych, tożsamy interes, a także ważną rolę w osiągnięciu założonego celu, ma Urząd Miasta Lublin, w tym szczególnie Wydział Ochrony Środowiska i Biuro Miejskiego Architekta Zieleni, które zostały wskazane przez ponad 81% respondentów, a także Biuro ds. Zagospodarowania Dolin Rzecznych i Wąwozów² (75%) i Wydział Funduszy Europejskich oraz Wydział Planowania, wskazane przez 50% respondentów.

² Od dnia 1 stycznia 2019 r. połączone z Biurem Rewitalizacji pn. Biuro Rewitalizacji

*Specjalne grupy interesu.

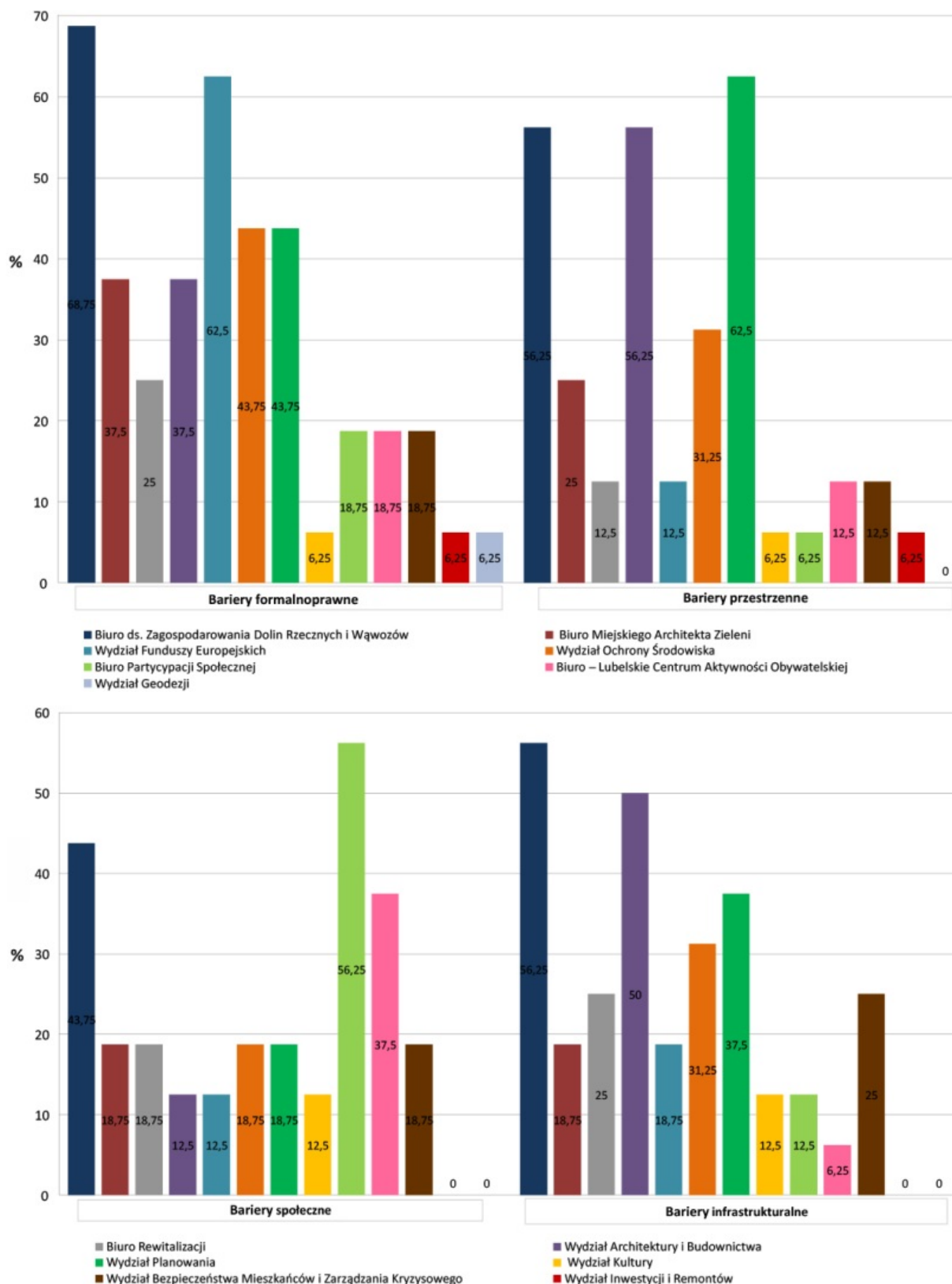
Rysunek 6. Środowiska i grupy interesariuszy wskazane przez respondentów jako najistotniejsze dla realizacji celu

Źródło: oprac. na podstawie wyników ankiet przeprowadzonych podczas warsztatów. Wartości nie sumują się do 100%, ponieważ możliwe było wskazanie więcej niż jednej grupy interesariuszy i/lub grupy zawodowej jako istotnej

Uczestnicy warsztatów wskazywali także na niezwykle istotną rolę poszczególnych wydziałów Urzędu Miasta w przełamywaniu barier, zdiagnozowanych dla realizacji założonego celu (Rysunek 7). W zależności od rodzaju barier (formalnopravne, przestrzenne, społeczne czy infrastrukturalne) różne wydziały powinny przyjąć wiodącą rolę.

Działanie 4. Drugi etap integracji grupy docelowej – wspólne wypracowanie opcji rozwiązania problemu. Przygotowanie i przeprowadzenie drugiej sesji warsztatowej

Miasto Lublin. Raport cząstkowy

Rysunek 7. Wydziały UM Lublin wskazane przez respondentów jako niezbędne dla przełamania różnych rodzajów barier

Źródło: oprac. na podstawie wyników ankiet przeprowadzonych podczas warsztatów; wartości nie sumują się do 100%, ponieważ możliwe było wskazanie więcej niż jednej grupy interesariuszy i/lub grupy zawodowej jako istotnej

Spośród wydziałów UM Lublin – dla przełamania barier formalnoprawnych (wśród których jako najistotniejsze wskazano³ trudności z pozyskaniem środków finansowych, rozdrobnioną strukturę własnościową terenu w dolinie, nie w pełni wyjaśniony stan prawny ciek, z czego wynika problem z ustaleniem jego administratora, a także wymogi prawne związane z zabezpieczeniem doliny jako korytarza przewietrzającego dla miasta) najczęściej respondentów wskazywało istotną rolę Biura ds. Zagospodarowania Dolin Rzecznych i Wąwozów⁴ (prawie 69% respondentów), Wydziału Funduszy Europejskich (ponad 62% respondentów), a także Wydziału Ochrony Środowiska i Wydziału Planowania (po prawie 44% respondentów).

W przypadku przełamania barier społecznych (wśród których jako najistotniejsze wskazano we wcześniejszych pracach w ramach projektu, m.in. wzajemnie sprzeczne oczekiwania interesariuszy względem zagospodarowania doliny, niską świadomość części mieszkańców dotyczącą niekorzystnego wpływu zabudowy na procesy przyrodnicze i funkcję retencyjną doliny, brak dbałości o tereny zielone „wspólne” oraz brak poczucia bezpieczeństwa w obrębie analizowanego terenu), spośród wydziałów UM Lublin ponad 66% respondentów wskazało kluczową rolę Biura Partycypacji Społecznej. Warta podkreślenia jest także istotna rola współpracy tego Biura z Biurem ds. Zagospodarowania Dolin Rzecznych i Wąwozów⁵ oraz Centrum Aktywności Obywatelskiej.

Dla pokonania barier przestrzennych (wśród których jako najistotniejsze wskazano we wcześniejszych pracach w ramach projektu, m.in. utrudnioną dostępność do części terenu, defragmentację terenu przez elementy infrastruktury drogowej, zawłaszczanie terenu pod zabudowę oraz brak ciągłości szlaków komunikacyjnych wzdłuż ciek) jako najbardziej istotny respondenci wskazali Wydział Planowania UM Lublin (ponad 62% respondentów). Niewiele mniej respondentów wskazało jako kluczowe dla przełamania barier przestrzennych Biuro ds. Zagospodarowania Dolin Rzecznych i Wąwozów⁶ oraz Wydział Architektury i Budownictwa (przez ponad 56% respondentów). Wynika to z faktu, że zrównoważone planowanie przestrzenne powinno uwzględniać spójność miejskich ekosystemów, umożliwiającą m.in. regulowanie lokalnego klimatu i obiegu wody, stwarzających siedliska życia i migracji gatunków (ciągłość funkcji ekologicznych), możliwość rekreacji i wykorzystania/tworzenia korytarzy transportowych (dla transportu niezmotoryzowanego).

Biuro ds. Zagospodarowania Dolin Rzecznych i Wąwozów⁷ było także najczęściej wskazywane jako kluczowe dla przełamania barier infrastrukturalnych (wśród których jako najistotniejsze wskazano we wcześniejszych pracach prowadzonych w ramach projektu

³ Podczas wcześniejszych prac w ramach projektu

⁴ Od dnia 1 stycznia 2019 r. połączone z Biurem Rewitalizacji pn. Biuro Rewitalizacji

⁵ Ibidem

⁶ Ibidem

⁷ Ibidem

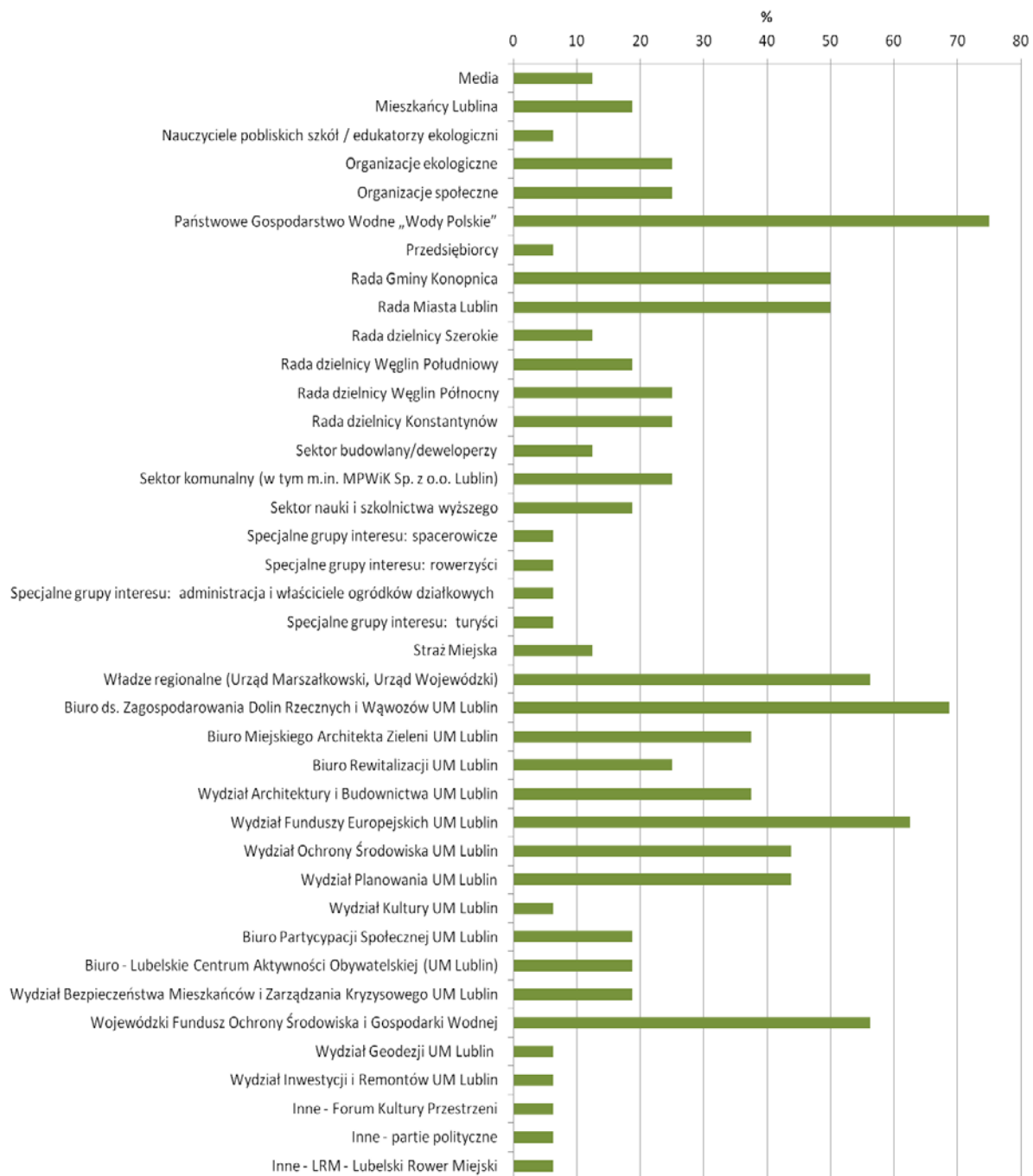
m.in. brak ciągów komunikacyjnych pieszo-rowerowych oraz niespójne, nieestetyczne i nieuporządkowane elementy infrastruktury zarówno retencyjnej, jak i drogowej). Zdaniem respondentów ważna dla przełamania tego typu barier jest także rola Wydziału Architektury i Budownictwa (50%) oraz Wydziału Planowania UM Lublin.

Powyżej wskazano te wydziały UM Lublin, których zaangażowanie jest niezbędne dla przełamania poszczególnych barier. Biorąc jednak pod uwagę, że miasto nie stanowi wyłącznie mozaiki terenów w różny sposób i w różnym stopniu zagospodarowanych, ale jest spójnym ekosystemem, a także środowiskiem życia jego mieszkańców, dla realnego przełamania tych barier niezwykle istotna jest współpraca nie tylko poszczególnych wydziałów UM, ale także współpraca przedstawicieli wszystkich grup zawodowych i sektorów, zdiagnozowanych jako mające wpływ na poszczególne bariery.

Dlatego też warto podkreślić, że zdaniem największej liczby respondentów, kluczową rolę w przełamaniu barier formalnoprawnych ma Państwowe Gospodarstwo Wodne „Wody Polskie” – RZGW Lublin (wskazane przez 75% respondentów), a następnie wymienione wyżej wydziały UM Lublin (Rysunek 8). Respondenci podkreślali także istotną rolę władz samorządowych, w tym szczególnie Rady Miasta Lublin i Rady Gminy Konopnica (wskazane przez 50% respondentów). Zieleń miejska i ochrona terenów zielonych powinna bowiem stać się przedmiotem szczególnej troski władz samorządowych, które powinny dążyć do zapewnienia właściwych proporcji i relacji przestrzennych między terenami zieleni miejskiej, a terenami zabudowanymi.

W zakresie przełamania barier przestrzennych największa liczba respondentów wskazała na kluczową rolę poszczególnych wydziałów UM Lublin, co zostało szerzej opisane powyżej, aczkolwiek wielu respondentów wskazało także na istotną rolę mieszkańców Lublina, w tym szczególnie właścicieli nieruchomości położonych w dolinie, ze względu na ich wpływ na problemy związane z zawłaszczeniem terenów zielonych pod zabudowę, a także specjalnych grup interesu, do których można zaliczyć spacerowiczów i rowerzystów (ponad 43% respondentów). Rola specjalnych grup interesu, w kontekście przełamania tych barier, wydaje się szczególnie istotna w zakresie uzgodnień dotyczących przebiegu niezbędnych ścieżek pieszych lub rowerowych – w taki sposób, aby ich budowa nie pogłębiała istniejącej miejscami defragmentacji przestrzeni przez infrastrukturę drogową, a jednocześnie zapewniała zwiększenie dostępności terenu.

Warto przy tym zauważyć, że część grup interesariuszy nie tyle jest niezbędna dla przełamania istniejących barier, nie powinna być monitorowana pod względem potencjalnego „stwarzania” nowych barier. Bariery bowiem wynikają najczęściej ze sprzecznych interesów i oczekiwań poszczególnych grup interesariuszy, np. wspomnianych właścicieli terenów w dolinie.

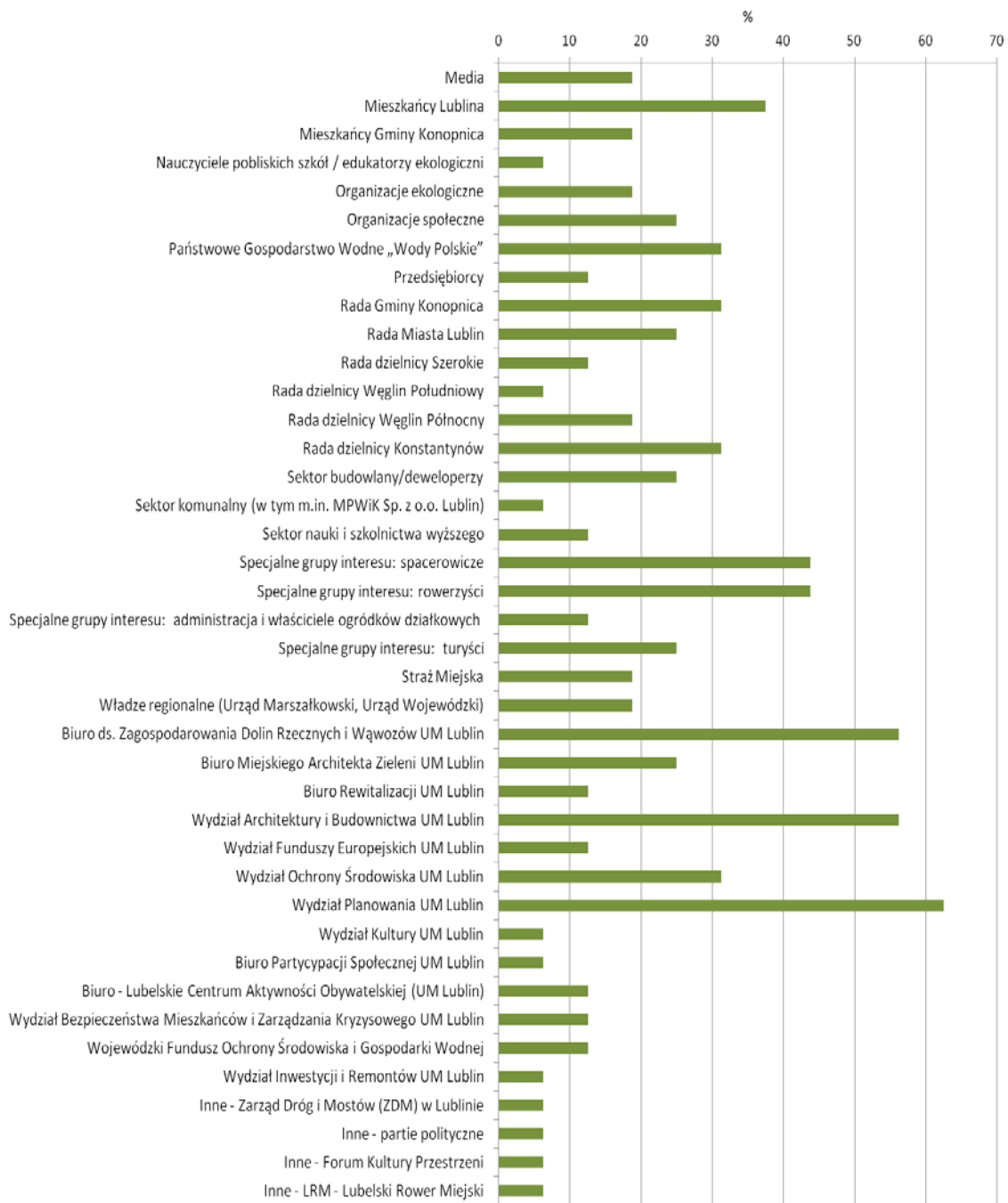

Rysunek 8. Sektory i grupy interesariuszy niezbędne dla przełamania barier formalnoprawnych zagospodarowania doliny Dopływu spod Konopnicy

Źródło: oprac. na podstawie wyników ankiet przeprowadzonych podczas warsztatów. Wartości nie sumują się do 100%, ponieważ możliwe było wskazanie więcej niż jednej grupy interesariuszy i/lub grupy zawodowej jako istotnej

(...) powstawanie barier związane jest także z różnie postrzeganymi priorytetami. Problemem jest wypracowanie i uzgodnienie takich celów, które mogą stać się priorytetowe dla różnych grup zawodowych i społecznych (...) Na tyle, aby poszczególne grupy były w stanie wypracować kompromis nawet kosztem rezygnacji ze swoich partykularnych celów (fragment Ankiety).

Zestawienie wszystkich sektorów i grup interesariuszy, wskazywanych jako niezbędne dla przełamania barier przestrzennych, zawiera Rysunek 9.

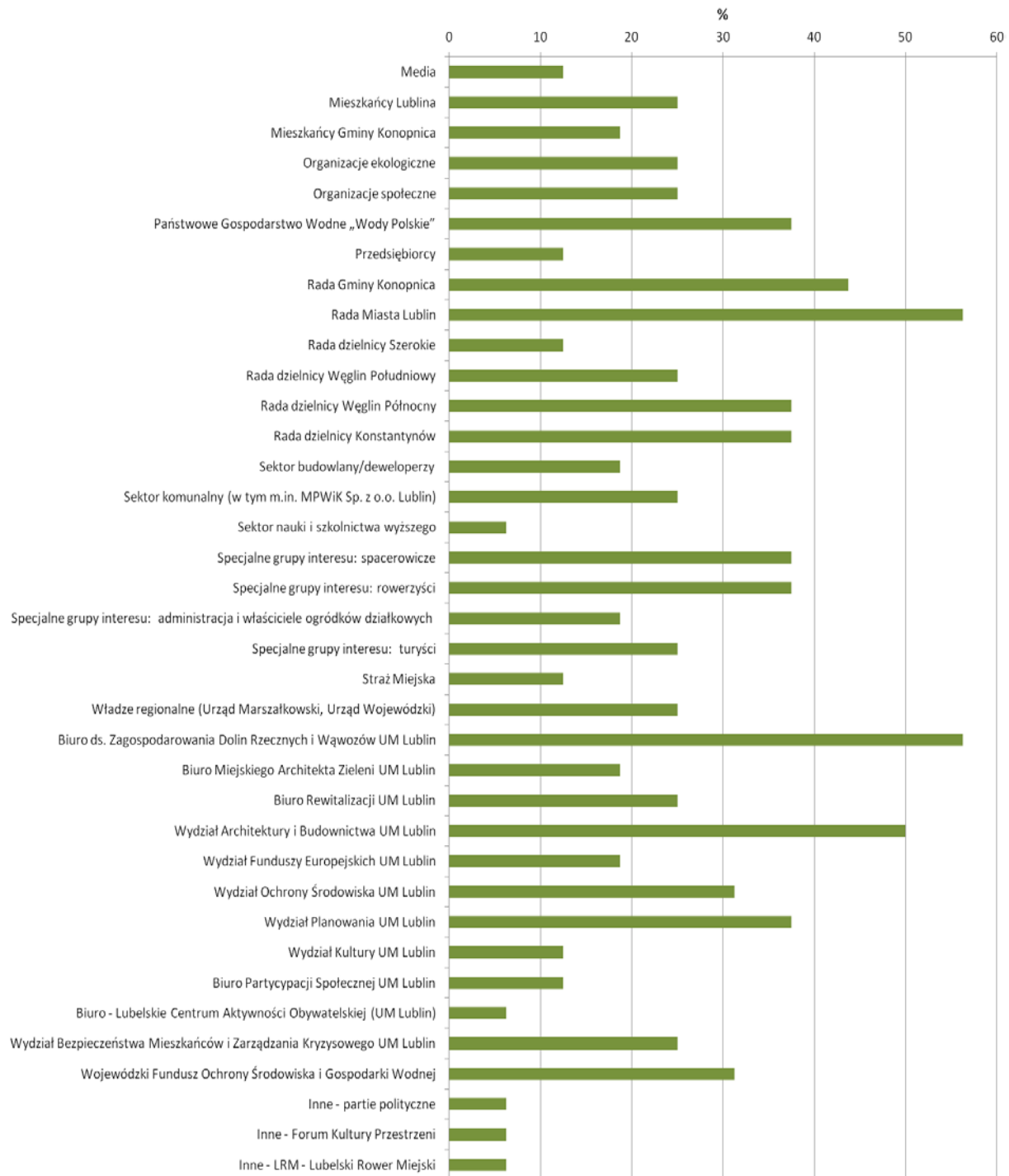
Rysunek 9. Sektory i grupy interesariuszy niezbędne dla przełamania barier przestrzennych zagospodarowania doliny Dopływu spod Konopnicy

Źródło: oprac. na podstawie wyników ankiet przeprowadzonych podczas warsztatów. Wartości nie sumują się do 100%, ponieważ możliwe było wskazanie więcej niż jednej grupy interesariuszy i/lub grupy zawodowej jako istotnej

Warte zauważenia jest, że dla przełamania barier przestrzennych – podobnie jak powiązanych z nimi barier infrastrukturalnych (Rysunek 10) – prawie 20% respondentów wskazało istotną rolę mieszkańców gminy Konopnica i Rady Gminy Konopnica (ponad 31% respondentów w zakresie barier przestrzennych i prawie 44% respondentów w zakresie barier infrastrukturalnych).

Dla skutecznego przełamania barier infrastrukturalnych jako kluczowe zostało podkreślone zaangażowanie Rady Miasta Lublin – bowiem aż ponad 56% respondentów wskazało, że bez

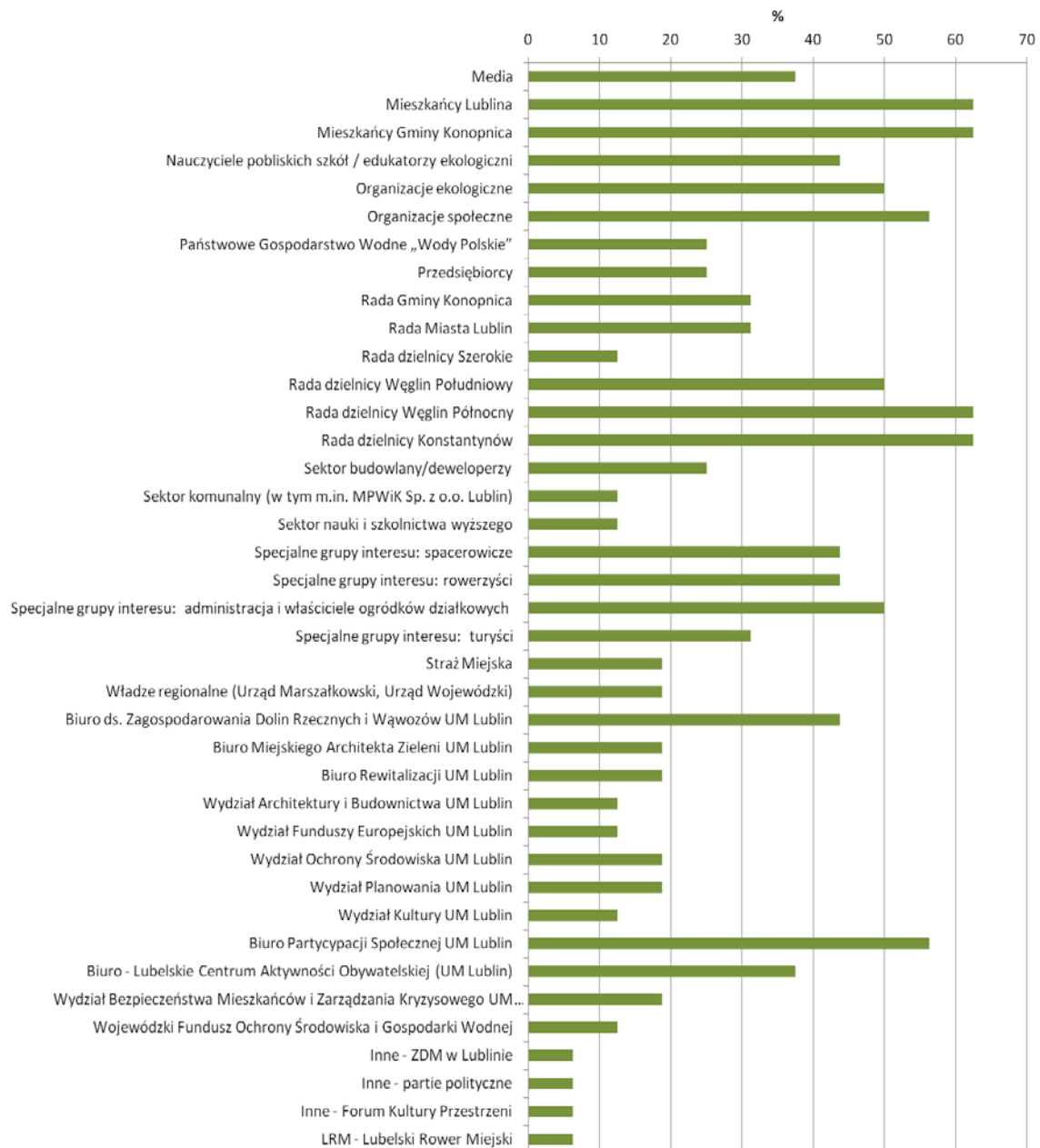
rzeczywistego zaangażowania i decyzji Rady Miasta bariery te uniemożliwią realizację jakichkolwiek działań w dolinie, a także działań systemowych w zakresie zarządzania zielenią w skali miasta.

Rysunek 10. Sektory i grupy interesariuszy niezbędne dla przełamania barier infrastrukturalnych zagospodarowania doliny Dopływu spod Konopnicy

Źródło: oprac. na podstawie wyników ankiet przeprowadzonych podczas warsztatów. Wartości nie sumują się do 100%, ponieważ możliwe było wskazanie więcej niż jednej grupy interesariuszy i/lub grupy zawodowej jako istotnej.

W przypadku barier społecznych można zauważyć większe zróżnicowanie grup społecznych i zawodowych, których zaangażowanie jest niezbędne dla ich przełamania (Rysunek 11).

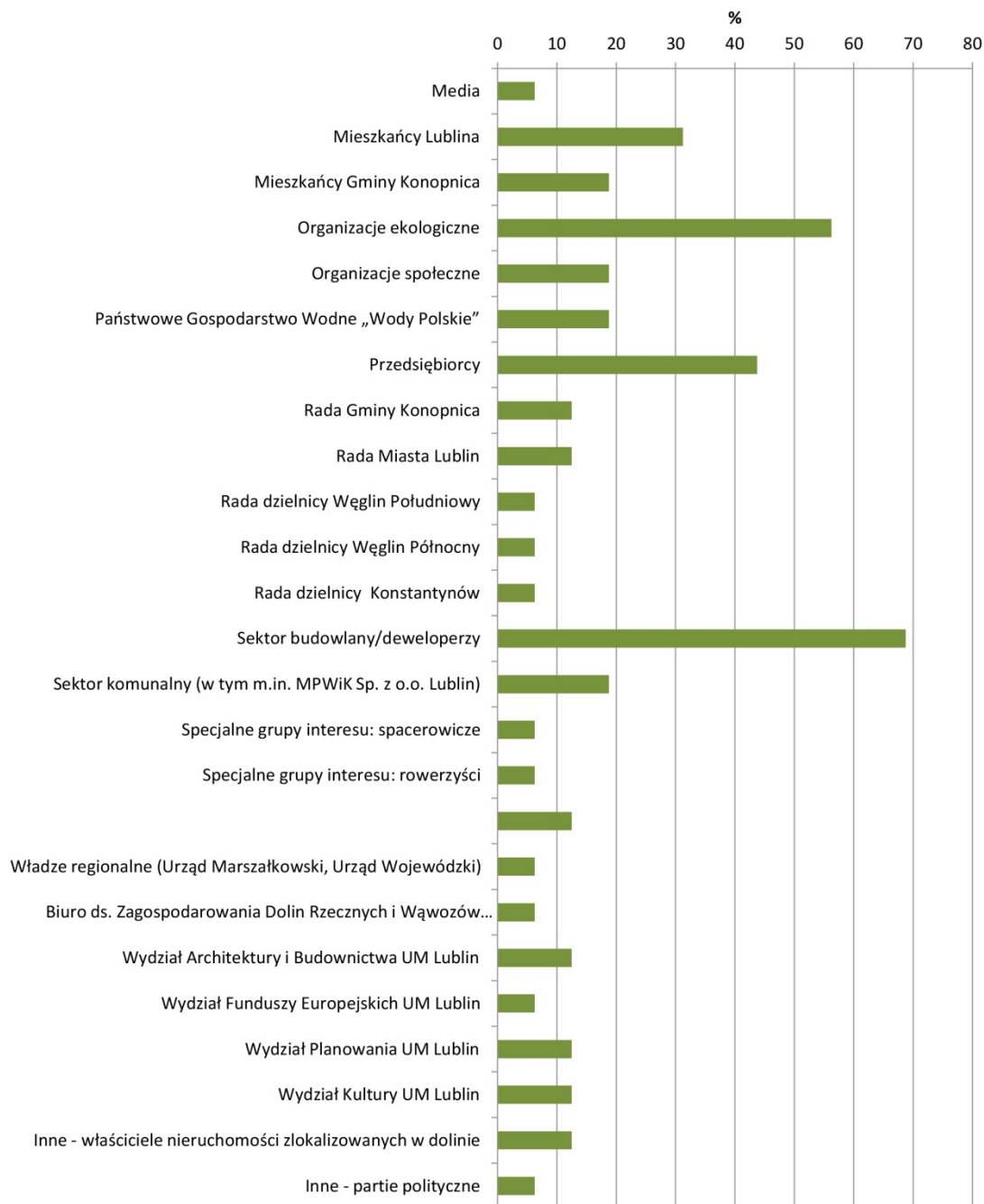
Rysunek 11. Sektory i grupy interesariuszy niezbędne dla przełamania barier społecznych zagospodarowania doliny Dąbówki spod Konopnicy

Źródło: oprac. na podstawie wyników ankiet przeprowadzonych podczas warsztatów. Wartości nie sumują się do 100%, ponieważ możliwe było wskazanie więcej niż jednej grupy interesariuszy i/lub grupy zawodowej jako istotnej

Poza znaczącą rolę organizacji społecznych (wskazanej przez ponad 56% respondentów) i ekologicznych (50%), po raz pierwszy także podkreślona została rola edukatorów ekologicznych, w tym szczególnie nauczycieli pobliskich szkół, mogących wpływać na poprawę świadomości najmłodszych mieszkańców w zakresie zarówno dbałości o wspólne tereny zielone, jak i konieczności ich ochrony przed zabudową jako korytarzy przewietrzania miasta.

Tego typu bariery mogą być pokonywane dzięki przepływowi informacji i wzrostowi wiedzy na temat rzeczywistych efektów oraz tzw. wartości dodanej dla całego miasta i społeczeństwa dzięki osiągniętemu celowi (fragment Ankiety).

Jako środowiska/grupy interesariuszy/sektory, które mają pozornie przeciwstawny interes w kontekście wyznaczonego celu (Rysunek 12), respondenci najczęściej wskazywali sektor budowlany/deweloperów (prawie 70%), uzasadniając to, że te grupy interesariuszy mogą być potencjalnie zainteresowane przekształceniem tego terenu w kierunku usługowym/przemysłowym lub mieszkaniowym – pod zabudowę.

Rysunek 12. Sektory, środowiska i grupy interesariuszy o potencjalnie przeciwstawnych interesach

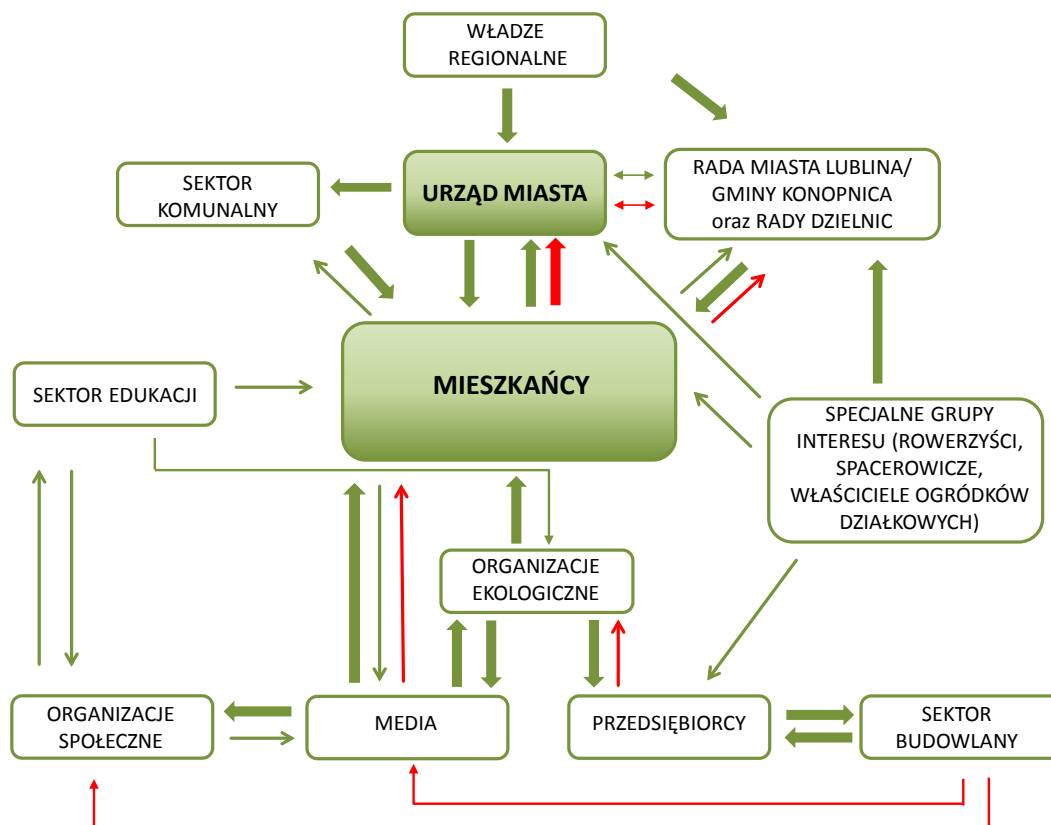
Źródło: oprac. na podstawie wyników ankiet przeprowadzonych podczas warsztatów. Wartości nie sumują się do 100%, ponieważ możliwe było wskazanie więcej niż jednej grupy interesariuszy i/lub grupy zawodowej jako istotnej

CZĘŚĆ II

SPORZĄDZENIE MAPY POWIĄZAŃ MIĘDZYSEKTOROWYCH/INTERDISCYPLINARNYCH KLUCZOWYCH DLA GOSPODAROWANIA NA ANALIZOWANYM TERENIE

W drugiej części ankiety ocenie poddano siłę wzajemnych powiązań międzysektorowych i interdyscyplinarnych, kluczowych dla efektywnego zarządzania i gospodarowania analizowanym terenem.

Na podstawie analizy macierzy powiązań międzysektorowych zidentyfikowano kluczowe powiązania między grupami interesariuszy. Przeprowadzona ankieta (Rysunek 4) i na jej podstawie sporządzona mapa powiązań międzysektorowych, dostarczyły informacji o sile oddziaływań między poszczególnymi, kluczowymi dla zagospodarowania terenu w dolinie Dopyłwu spod Konopnicy, sektorami. Przeprowadzona analiza siły powiązań międzysektorowych/interdyscyplinarnych, kluczowych dla gospodarowania doliną Dopyłwu spod Konopnicy, wskazała na istotną pozycję władz lokalnych i regionalnych oraz, mieszkańców (Rysunek 13).

Rysunek 13. Siła wzajemnych wpływów kluczowych grup interesariuszy

Legenda:

- oddziaływanie negatywne słabe
- oddziaływanie negatywne silne
- oddziaływanie pozytywne słabe
- oddziaływanie pozytywne silne

3. ZASADY WSPÓŁDZIAŁANIA SEKTORÓW, DYSCYPLIN, GRUP INTERESU

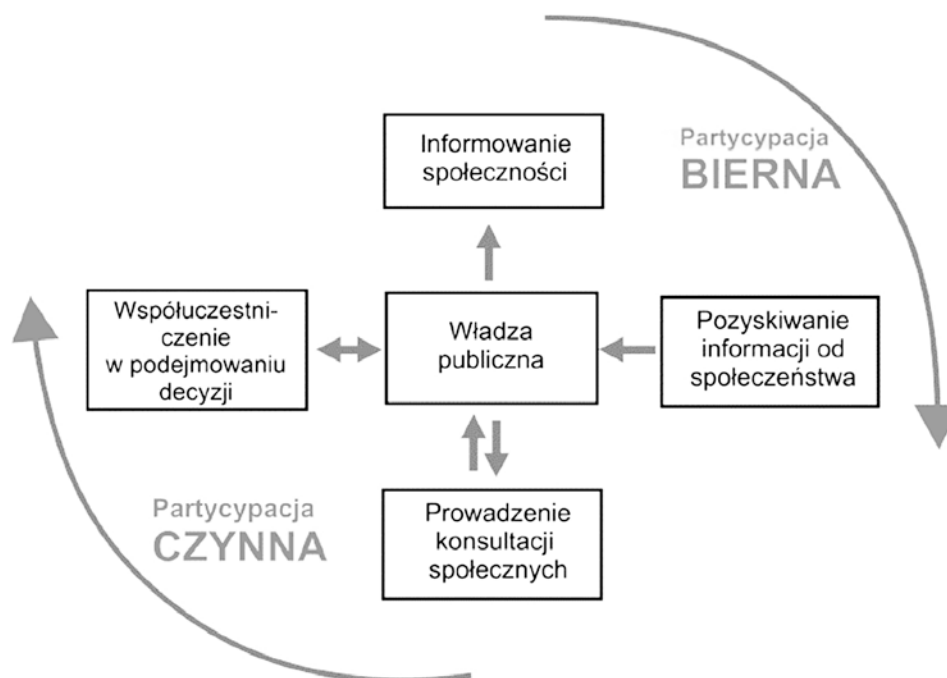
3.1. Zasady współdziałania – wprowadzenie teoretyczne

Warunkiem dobrego gospodarowania i skutecznej ochrony zasobów przyrody jest współpraca podmiotów mających znaczący wpływ na przyrodę. Warunkiem skutecznej współpracy jest wzajemne zrozumienie, oparte na wielostronnym dialogu. Niestety nierzadko zagospodarowanie przestrzeni terenów miejskich jest źródłem wielu konfliktów interesów instytucji publicznych, sektora prywatnego i mieszkańców. Brak właściwie wypracowanych zasad, brak umiejętności właściwej komunikacji, współdziałania sektorów dyscyplin czy grup interesu, lub też sam brak doświadczenia, powodują, że partycypacja nie przynosi spodziewanych efektów. Partycypacja w procesach podejmowania decyzji dotyczących m.in. gospodarowania przyrodą w mieście składa się z wielu elementów obejmujących zarówno rodzaje włączania (informowanie, konsultowanie, próby łagodzenia konfliktów przez udział w zespołach roboczych), aż po formy uspołecznienia władzy (partnerstwo, delegowanie władzy i kontrola społeczna).

Podstawowe rozróżnienie poziomów włączania poszczególnych grup interesariuszy i ogółu społeczeństwa w działania rewitalizacyjne jest następujące:

- **Informowanie** – zarządzający przyrodą w mieście (władze administracyjne) umożliwiają obywatelom dostęp do informacji o swoich działaniach lub sami aktywnie przekazują te informacje.
- **Konsultowanie** – władze administracyjne nie tylko informują o proponowanych rozwiązaniach, ale także zbierają opinie na ich temat.
- **Uczestnictwo w podejmowaniu decyzji** – władze administracyjne nie tylko zbierają opinie, ale także dopuszczają obywateli do współdecydowania o ostatecznym kształcie podjętych decyzji.

Dopiero spełnienie wszystkich trzech ww. kryteriów – czyli prowadzenie działań zarówno obejmujących informowanie, konsultowanie, jak i włączanie w proces decyzyjny stron zaangażowanych w proces partycypacji, gwarantuje jego skuteczność, co z kolei jest warunkowane efektywnym współdziałaniem poszczególnych grup interesariuszy zaangażowanych w dany problem (Rysunek 14).

Rysunek 14. Formy partycypacji publicznej w procesie podejmowania decyzji

Źródło: Wójcik M., Pojęcie, istota i formy partycypacji społecznej w procesie planowania przestrzennego, *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*, nr 24, 2013

Kluczem do sukcesu jest właściwie zorganizowany proces partycypacji, który pozwala na osiągnięcie właściwego porozumienia wszystkich grup interesariuszy. Kompromis zawarty między interesariuszami z korzyścią dla przyrody, powinien kończyć się wygraną każdej z zaangażowanych stron (sytuacja *win – win*), ponieważ każda strona jest beneficjentem wspólnego działania.

3.2. Dobre przykłady współdziałania w wybranych miastach Polski

W ramach przygotowania do warsztatów opracowana została prezentacja modeli zarządzania terenami zielonymi i cennymi przyrodniczo w polskich miastach. Prezentacja została oparta na pracy „Zarządzanie oraz ochrona zieleni w polskich miastach” Katarzyny Biejał⁸ z Fundacji Sendzimira⁹.

Spośród modeli zarządzania zielenią stosowanych w strukturach urzędów miast, przedstawione zostały przykłady z Jaworzna, Krakowa, Łodzi, Wrocławia i Warszawy.

Jaworzno

Kluczowymi w zarządzaniu przyrodą miasta są instytucje: Miejski Zarząd Nieruchomości Komunalnych (MZNK) obejmujący Dział Zieleni Miejskiej i stanowisko Ogrodnika Miejskiego oraz Miejski Zarząd Dróg i Mostów (MZDiM). Instytucjami utrzymującymi zielenią osiedlową czy przyszpitalną są administratorzy terenów.

⁸ https://uslugiekosystemow.pl/wp-content/uploads/2017/09/Raport_Zarzadzenie_Zielenia.pdf, dostęp: październik 2018

⁹ <http://www.sendzimira.org.pl>

Kraków

Terenami zieleni urządzonej, lasami gminnymi i zielenią nieurządzoną na terenach miejskich zarządza Zarząd Zieleni Miejskiej (ZZM). Terenami cmentarzy zajmuje się Zarząd Cmentarzy Komunalnych, a terenami wpisanymi do rejestru zabytków Miejski Konserwator i ZZM.

Łódź

Tereny zieleni urządzonej, cmentarze i gospodarka drzewostanem na terenach niezabudowanych znajdują się w gestii Zarządu Zieleni Miejskiej (ZZM). Utrzymanie zieleni na terenach niezabudowanych należy do Wydziału Gospodarki Komunalnej. Nowe tereny zieleni powstające w ramach inwestycji miejskich są tworzone przez Zarząd Inwestycji Miejskich.

Wrocław

Mocno rozbudowana struktura zarządcza opiera się na Zarządzie Zieleni Miejskiej (ZZM), który utrzymuje zieleni urządzonej oraz lasy i grunty rolne na terenach gminnych, jak również tereny zieleni przyulicznej. Cmentarze objęte są nadzorem Zarządu Cmentarzy Komunalnych, natomiast Zarząd Inwestycji Miejskich (ZIM) realizuje inwestycje, głównie obiekty kubaturowe.

Dodatkową jednostką jest Departament Zrównoważonego Rozwoju, który nadzoruje ZZM i samodzielne stanowisko ds. zieleni – Ogrodniczki Miejskiej, której zadaniem jest koordynowanie wszystkich jednostek zajmujących się zielenią miejską.

Warszawa

Zielenią urządzonej (tereny parków, skwerów, zieleńców) zarządza Wydział Ochrony Środowiska, odrębny w każdej dzielnicy. Do kompetencji dzielnic należy również utrzymywanie zieleni przyulicznej. Wyjątek stanowi zieleni wzdłuż ulic, po których porusza się komunikacja miejska, której utrzymaniem zajmuje się Zarząd Dróg Miejskich. Cmentarze zarządzane są przez Zarząd Cmentarzy Komunalnych. Terenami przejętymi od Zarządu Oczyszczania Miasta i terenami nadwiślańskimi opiekuje się Zarząd Zieleni m.st. Warszawy.

Kolejnym z omawianych tematów był sposób angażowania społeczności lokalnej i mieszkańców miasta do procesu zarządzania zielenią.

Przedstawione zostały akcje prowadzone na terenie Krakowa i Łodzi, mające na celu zaangażowanie ludzi w ten proces. Omówiono następujące kampanie społeczne:

Zielona Łódź

Kraków w zieleni

Las Młodej Łodzi

Zasadź się na zieleń w Krakowie

Jako narzędzie do lepszego zarządzania zielenią i zintegrowania jej z zarządzaniem przestrzenią miasta przedstawiony został brytyjski standard **Accessible Nature Greenspace (ANGST+)** i jego główne założenia:

- Nikt nie może mieszkać w odległości większej niż 300 m od najbliższej naturalnej przestrzeni zielonej o powierzchni co najmniej 2 ha.
- Na każdy 1000 mieszkańców przypada co najmniej 2 ha naturalnej przestrzeni zielonej.
- Każdy mieszkaniec ma zapewniony dostęp do przynajmniej jednej przestrzeni zielonej o wielkości co najmniej:
 - 20 ha – w odległości mniejszej niż 2 km od domu,
 - 100 ha – w odległości mniejszej niż 5 km od domu,
 - 500 ha – w odległości mniejszej niż 10 km od domu.
- Sąsiadujące przestrzenie zielone są połączone.
- Decyzje o priorytetach i zakresie użytkowania zapadają w skali lokalnej, w oparciu o oczekiwania interesariuszy.

3.3. Zasady współdziałania sektorów i grup interesu dotyczące zarządzania przyrodą i zagospodarowania doliny Dopywu spod Konopnicy

Prawidłowe zagospodarowanie i zarządzanie rozpatrywanym fragmentem doliny Dopywu spod Konopnicy wymaga pokonania wielu barier. Zidentyfikowane na poprzednich warsztatach grupy barier przenikają się wzajemnie, dlatego też w pokonywaniu ich niezbędna jest współpraca wszystkich wskazanych grup interesu. Jako niezwykle istotną w przełamywaniu barier można wskazać rolę Urzędu Miasta w Lublinie. W zależności od rodzaju barier (formalnopravne, przestrzenne, społeczne, infrastrukturalne), różne wydziały powinny przejmować wiodącą rolę, co szczegółowo przedstawiono na Rysunku 7 i opisano w rozdziale 2 (2.2. Wyniki pracy warsztatowej). Warto zauważyć, że dla skutecznego przełamywania barier, a także dla skutecznej realizacji procesu partycypacji, niezbędna jest jasna struktura kompetencji i podziału obowiązków, określająca miejsce i rolę każdego uczestnika zaangażowanego w proces. Taki czytelny podział jest potrzebny przede wszystkim wewnątrz urzędu (zarówno w zakresie ogólnego zakresu obowiązków

poszczególnych wydziałów, jak i w zakresie szczegółowego podziału prac dla realizacji konkretnych, uzgodnionych działań w dolinie Doptýwu spod Konopnicy), lecz także w relacjach urzędu z podmiotami zewnętrznymi – instytucjami i mieszkańcami. Szczególnie jest to istotne w przełamywaniu barier formalnoprawnych, w których najistotniejszą rolę odgrywa Państwowe Gospodarstwo Wodne „Wody Polskie” – RZGW Lublin.

Prawidłowo i efektywnie prowadzony partycypacyjny proces zarządzania przyrodą w mieście oraz skuteczność przełamywania zdiagnozowanych barier, zależą także od stopnia integracji różnych grup interesariuszy. Wspólne podejmowanie decyzji, które dotyczą sposobu gospodarowania i zarządzania przyrodą w mieście, a także współdziałanie władz samorządowych, kluczowych grup zawodowych i społecznych interesariuszy podczas realizacji różnych inicjatyw związanych z przedmiotowym terenem, przynosi większą skuteczność niż samodzielne działania podejmowane przez poszczególne środowiska. Budowa zaangażowania jest procesem, który wymaga uwzględnienia interesu wielu grup, co z kolei wymaga wypracowania zasad współdziałania poszczególnych sektorów, dyscyplin czy grup interesu.

Według zasad uczestnictwa w procesie partycypacji stworzonych przez Mac Naira¹⁰ za idealną sytuację uważa się taki stan, w którym przy maksymalnie wysokim stopniu zaangażowania uczestników procesu partycypacji występuje najwyższy stopień zgodności ich celów. Stan ten według tego autora określany jest jako autokoordynacja.

Stopień zgodności celów uczestników	Wysoki	Współpraca (współdziałanie, kooperacja pozytywna)	Wymiana	Autokoordynacja
	Średni	Indukcja	Negocjacje	Konflikt
	Niski	Obojętność	Współzawodnictwo	Walka, arbitraż (kooperacja negatywna, rywalizacja)
		Niski	Średni	Wysoki
Stopień zaangażowania uczestników				

Rysunek 15. Zasady uczestnictwa w procesie partycypacji według Mac Naira

Źródło: Wójcik M., Pojęcie, istota i formy partycypacji społecznej w procesie planowania przestrzennego, *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*, nr 24, 2013

Niepożądana z punktu widzenia efektywności procesu partycypacji jest sytuacja doprowadzająca do obojętności w relacjach, która jest wynikiem niskiego stopnia zaangażowania i całkowitej niezgodności stron co do celu współpracy.

¹⁰ za: Wrona S., *Metody uczestnictwa w projektowaniu w architekturze i urbanistyce*, Wydawnictwa Politechniki Warszawskiej, 1980

Wśród opinii uczestników warsztatów, które odbyły się w Lublinie w listopadzie 2018 r., przeważały optymistyczne, jak poniższa:

Poruszany temat i uzgodniony cel powinien być istotny dla wszystkich interesariuszy. Niezbędne jest jedynie doinformowanie poszczególnych grup interesariuszy o założeniach i planowanych pracach oraz włączenie ich w działania (fragment Ankiety).

Jednocześnie zauważono, że w każdej z grup interesariuszy znajdują się osoby często kluczowe z punktu widzenia podejmowanych decyzji, które działania prośrodowiskowe będą traktować „jako fanaberię i niepotrzebną pracę”. Jako jedyne rozwiązanie dla tego problemu zasugerowano prowadzenie statych akcji informacyjnych.

Wszyscy istotni interesariusze, nawet pozornie niezainteresowani tematem, powinni być informowani o wynikach podejmowanych działań oraz w miarę możliwości włączani do prac koncepcyjnych. W przypadku Dopływu spod Konopnicy niezwykle istotne jest powadzenie działań informacyjnych dotyczących roli tego cieku w mieście (fragment Ankiety).

Na podstawie wyników zdiagnozowanych kluczowych powiązań, co przedstawiono szerzej w rozdziale 2 (2.2. Wyniki pracy warsztatowej), można stwierdzić, że:

- Niezwykle istotne dla skutecznej realizacji celu jest zaangażowanie mieszkańców Lublina i Gminy Konopnica – zagospodarowany obszar ma bowiem stanowić bezpieczną przestrzeń zieloną o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, która będzie służyć różnym użytkownikom, w tym mieszkańcom. Ponieważ przedmiotowa przestrzeń powinna uwzględniać zróżnicowane potrzeby społeczeństwa, jego zaangażowanie zabezpiecza długoterminowe wsparcie realizacji proponowanych koncepcji i planów inwestycyjnych. Warto bowiem zauważyć, że nawet największe polityczne i finansowe wsparcie projektu, polityki i koncepcji, może być nieskuteczne bez szerokiego poparcia społecznego i może obrócić się przeciwko inwestorowi lub przedstawicielom administracji publicznej.
- Grupami interesariuszy o wysokiej zgodności celu są także organy jednostek pomocniczych miasta Lublina – a w sposób szczególnie istotny rady i zarządy dzielnic Węglin Północny, Konstantynów oraz Węglin Południowy.
- Znaczącą rolę w realizacji założonych celów odgrywają także politycy lokalni, w tym przedstawiciele Rady Miasta Lublin i Rady Gminy Konopnica.
- Tożsamy interes, a także ważną rolę do odegrania w osiągnięciu założonego celu, ma Urząd Miasta Lublin, w tym szczególnie Wydział Ochrony Środowiska, Biuro Miejskiego Architekta Zieleni oraz Biuro Rewitalizacji¹¹.

¹¹ Szczególnie ta część Biura, która przed 1 stycznia 2019 r. stanowiła Biuro ds. Zagospodarowania Dolin Riecznych i Wąwozów

Działanie 4. Drugi etap integracji grupy docelowej – wspólne wypracowanie opcji rozwiązania problemu. Przygotowanie i przeprowadzenie drugiej sesji warsztatowej

Miasto Lublin. Raport cząstkowy

Dlatego też jako kluczowych partnerów niezbędnych w systemie współpracy na rzecz zagospodarowania doliny Dopływu spod Konopnicy zidentyfikowano podmioty przedstawione na Rysunku 16.

Rysunek 16. Kluczowi partnerzy w realizacji koncepcji zarządzania przyrodą w dolinie Dopływu spod Konopnicy

Źródło: oprac. na podstawie prac warsztatowych z udziałem kluczowych interesariuszy

4. PROPOZYCJE ULEPSZEŃ SYSTEMOWYCH ZARZĄDZANIA ZASOBAMI PRZYRODY MIASTA Z UWZGLĘDNIENIEM INTEGRACJI MIĘDZYSEKTOROWEJ

4.1. Identyfikacja niezbędnych ulepszeń

Potrzeba dokonania ulepszeń w systemie zarządzania terenami zielonymi i cennymi przyrodniczo na terenie miasta Lublina nie wynika bezpośrednio z obserwacji czy dyskusji warsztatowych. Pomimo znacznego rozbudowania struktury urzędu i wydzielenia osobnych jednostek do zarządzania dolinami i wąwozami, terenami zielonymi, gospodarki wodami opadowymi, nie powoduje to widocznego braku przepływu informacji czy problemów komunikacyjnych.

Uczestnicy warsztatów zauważyli jednocześnie, że także poza poszczególnymi wydziałami Urzędu Miasta w Lublinie, niezbędna jest współpraca i rzeczywiste zaangażowanie dla osiągnięcia założonych celów.

(...) wszystkie jednostki instytucjonalne – niezbędne dla realizacji działań – powinny być zobligowane do zaangażowania się do współpracy w zakresie swoich uprawnień i możliwości, aby wspierać osiągnięcie wspólnego celu (fragment Ankiety).

Odrębnym zagadnieniem, na które zwrócono uwagę podczas warsztatów, jest niedostateczna współpraca i częściowy brak zrozumienia między zarządzającymi, a organizacjami typu NGO, radami osiedli itp. oraz brak zaangażowania i zrozumienia dla spraw ekologicznych w przypadku większości radnych miejskich.

W stosunkowo wysokiej aktywności grup społecznych i zawodowych w pracach realizowanych w ramach projektu można dostrzec nowe możliwości podjęcia kolejnych wspólnych działań w obszarze kształtowania przyrody w mieście. Poza poprawą jakości podejmowanych decyzji powinno to pozwolić na ograniczenie sytuacji konfliktowych i większe identyfikowanie się mieszkańców z powstającymi w mieście inwestycjami czy projektami na rzecz ochrony przyrody.

Istotnym elementem, który podkreślany był od pierwszych spotkań w ramach projektu, jest stworzenie mechanizmu współpracy z inwestorami poszukującymi terenów do zagospodarowania, w tym przede wszystkim z deweloperami.

4.2. Wstępny model konceptualny zarządzania

Dyskusja w ramach warsztatów skupiała się wokół następujących pytań:

1. Jaki system zarządzania zielenią najlepiej się sprawdza? Scentralizowany czy rozczłonkowany? Czy dobrym pomysłem jest, aby ZZM zarządzał i utrzymywał wszystkie tereny zieleni leżącej na terenie gminy – czy to jest dobry kierunek?

2. Jaki system utrzymania i pielęgnacji zieleni jest lepszy – gdy ZZM ma własnych pracowników, którzy wykonują zabiegi pielęgnacyjne? Czy lepszym rozwiązaniem jest zlecenie pielęgnacji na zewnątrz?
3. Jak skutecznie wprowadzać standardy i rekomendacje dotyczące kształtowania zieleni, w tym ochrony drzew i pielęgnacji zieleni?
4. Czy jest potrzebne wdrożenie nowych procedur, koncepcji, rozwiązań na terenach zielonych?

Celem wskazania możliwości, jakie daje większe i mocniej usankcjonowane zaangażowanie różnych grup zawodowych przedstawione zostały modele zespołów doradczych funkcjonujących m.in. w Krakowie czy Łodzi.

Model zespołu doradczego – Kraków

W mieście powołano do życia Krakowski Zespół Zadaniowy ds. Ochrony Zieleni, który opracowuje standardy i wspomaga system zarządzania usuwaniem drzew i prowadzenia nasadzeń kompensacyjnych. W skład tego zespołu wchodzi:

- Wydział Kształtowania Środowiska,
- Miejski Architekt Krajobrazu,
- Główny Architekt Miasta,
- Miejski Konserwator Zabytków,
- przedstawiciele organizacji pozarządowych.

Dodatkowym zespołem doradczym powołanym na czas konsultowania m.in. „Kierunków Rozwoju i Zarządzania Terenami Zielonymi” była Rada Programowa ds. Zieleni, w której zasiadali przedstawiciele świata nauki.

Model zespołu doradczego – Łódź

Podczas warsztatów omówiony został również łódzki zespół Zarządu Inwestycji Miejskich w Łodzi (ZIM), który koncentruje się na współpracy z różnymi grupami zawodowymi, w tym:

- architektami,
- projektantami,
- deweloperami.

Zespół poszukuje nowych rozwiązań i technologii procesu inwestycyjnego. Rolą przyjętych rozwiązań jest optymalne wykorzystanie posiadanych możliwości w zakresie ochrony i kształtowania terenów zielonych na obszarze miasta.

Analizując problematykę zarządzania terenami zielonymi w Lublinie szczególnie interesujący do zaadaptowania w dostosowanej formie wydaje się model tworzenia grup konsultacyjnych, w których m.in. deweloperzy są włączani w proces kształtowania przestrzeni miejskiej i w wyszukiwanie rozwiązań technicznych dla zrównoważonego rozwoju miasta.

5. KONCEPCJA DOCELOWYCH ROZWIĄZAŃ PRZESTRZENNYCH I KRAJOBRAZOWYCH DLA PRZEDMIOTOWEGO TERENU

5.1. Przebieg prac nad koncepcją zagospodarowania terenu problemowego

Przygotowanie założeń do koncepcji zagospodarowania terenu problemowego – doliny Dopływu spod Konopnicy zostało poprzedzone następującymi działaniami:

Wizja lokalna

Wizja lokalna przeprowadzona w dolinie Dopływu spod Konopnicy pozwoliła na zapoznanie się z ukształtowaniem terenu, stanem koryta i jego przekształceniami, przebiegiem szlaków komunikacyjnych, stanem elementów infrastruktury odprowadzania wód opadowych. Dodatkowo zespół z Głównego Instytutu Górnictwa wykonał badania obserwacyjne składu gatunkowego terenu, jakości ekosystemu, częstotliwości i sposobu użytkowania terenu.

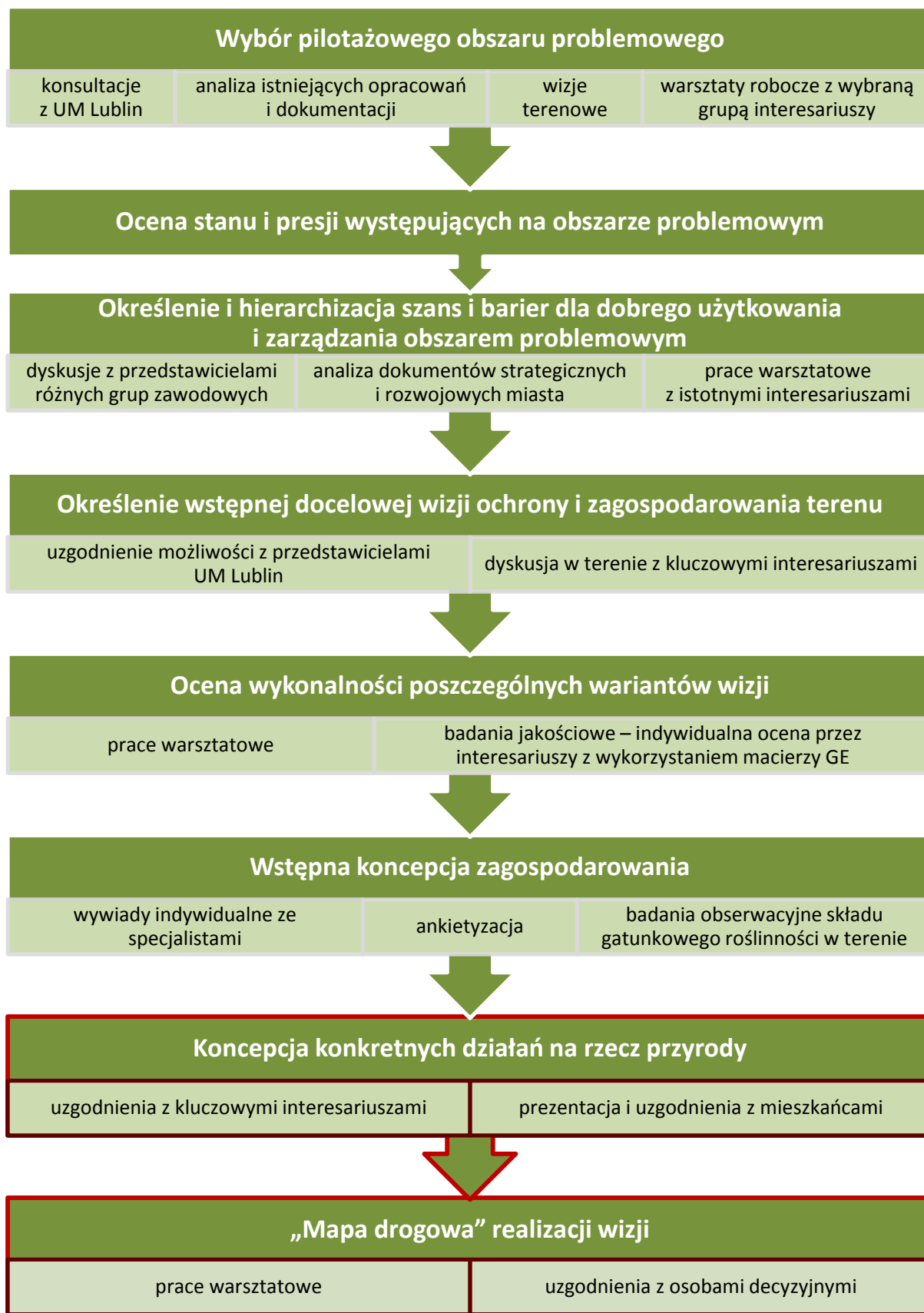
Wywiady indywidualne

W trakcie poprzednich spotkań warsztatowych i między tymi spotkaniami kwestie związane z obszarem problemowym były konsultowane ze specjalistami (przyrodnicy, leśnicy, rady osiedli, administrator cieków, przedstawiciele urzędu miejskiego oraz miłośnicy przyrody i dziennikarze) zarówno z Lublina, jak i spoza miasta. Znaczący udział w konsultacjach mieli przedstawiciele Urzędu Miasta w Lublinie na co dzień zarządzający terenem.

Ankietyzacja

Podsumowaniem poprzednich warsztatów była ankietyzacja uczestników na temat zapotrzebowania i wykonalności wybranych kierunków zagospodarowania terenu i jego dalszego rozwoju. Wyniki ankietyzacji omówione zostały w raporcie z Zadania III.

Na Rysunku 17 przedstawiono logikę prac.

Rysunek 17. Logika prac

Legenda: kolorem ciemnoczerwonym zaznaczono etapy, które są w trakcie realizacji/planowane w ramach Zadania V.

W wyniku tych prac określony został główny cel koncepcji zawierający następujące podstawowe postulaty:

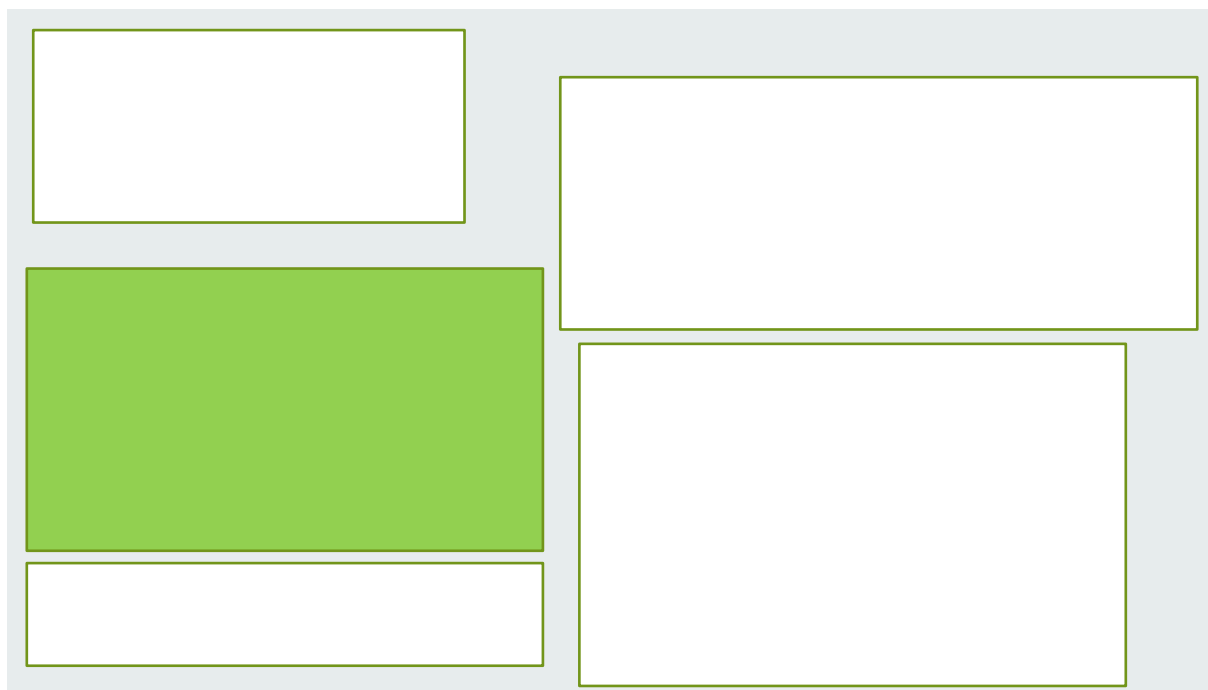
- zagospodarowanie wód opadowych,
- wzmocnienie zasobów przyrody doliny i nawiązanie do naturalnych zbiorowisk roślinnych regionu,
- bezpieczna przestrzeń o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych – dostępna dla mieszkańców, także o funkcji rekreacyjnej.

Określone zostały również wartości, które będą podkreślane w ramach konsultowania projektu z mieszkańcami i przedstawicielami innych grup zawodowych, a także na etapie ewentualnej późniejszej realizacji projektu:

- poszanowanie zasobów,
- bioróżnorodność,
- poczucie bezpieczeństwa,
- walory krajobrazowe,
- świadomość ekologiczna.

5.2. Główne założenia koncepcji

Główne założenia koncepcji koncentrowały się na czterech wariantach rozwiązań przedstawianych i omawianych na poprzednich warsztatach (Rysunek 18).

Rysunek 18. Warianty wizji

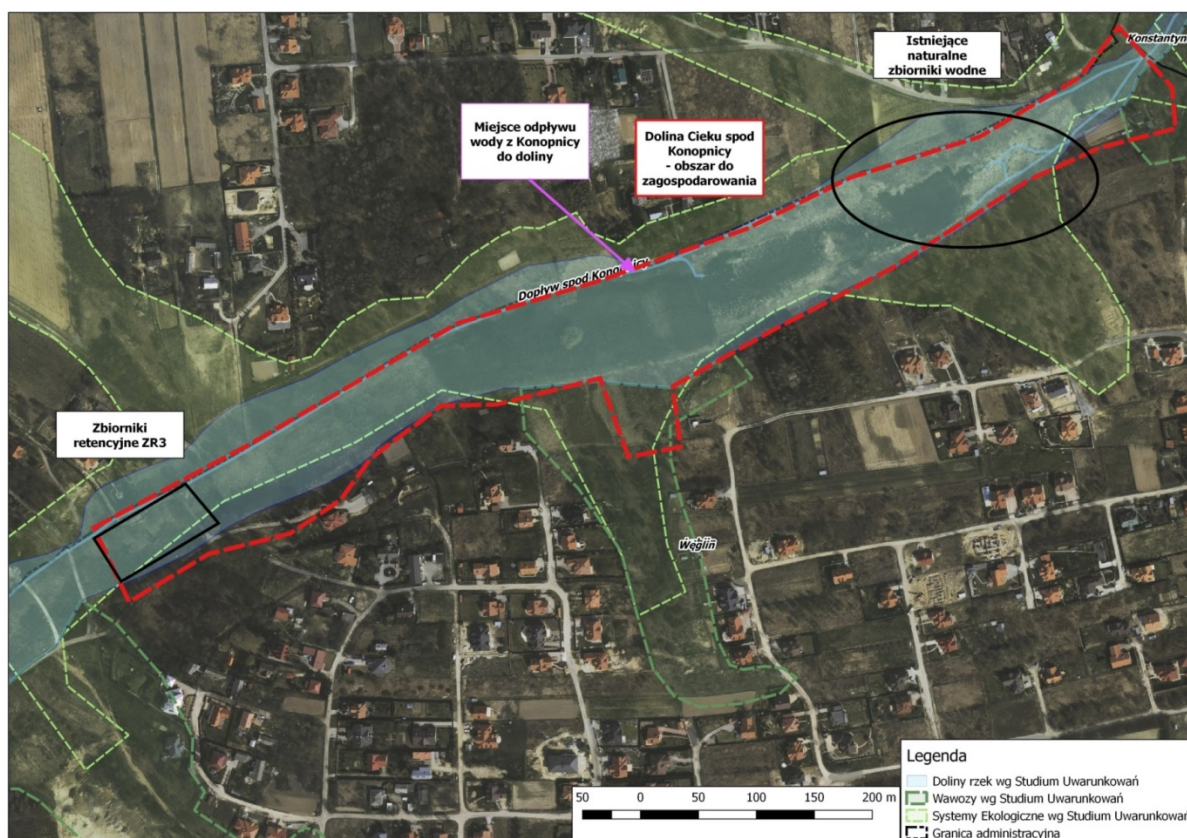
Poniżej scharakteryzowano warianty rozwiązań.

Wariant 0: Wyłącznie ochrona przed zabudową

Wariant 0 wymaga najmniejszych nakładów inwestycyjnych i organizacyjnych. Ogranicza się wyłącznie do zapewniania odpowiedniej ochrony prawnej i planistycznej przed wprowadzaniem zabudowy do doliny cieku.

W wyniku wprowadzenia wyłącznie tego typu zabiegów funkcje doliny będą polegać przede wszystkim na:

- utrzymaniu istniejącego korytarza przewietrzającego,
- utrzymaniu retencyjności wód w analizowanym obszarze,
- utrzymaniu stanu gatunkowego lub jego naturalną ewolucję.

Rysunek 19. Istniejący stan doliny – w wariantcie 1 zostaje utrzymany i zabezpieczony przed zabudową

W wariantcie 0 zostanie utrzymane naturalne koryto Dopływu spod Konopnicy wraz z powstałymi zbiornikami wodnymi w pobliżu ul. Lipniak. Utrzymane zostanie też obecne zasilanie zbiorników wodą z cieku, co będzie powodować, głównie w okresach suchych, brak przepływu w cieku poniżej ul. Lipniak. Zbiorniki będą pełniły rolę naturalnych zbiorników retencyjnych, w których rozwija się roślinność wodolubna i bytują zwierzęta.

Do retencji wód opadowych i roztopowych z terenów miejskich, których odprowadzanie jest planowane do Konopnicy, w rozwiązaniach koncepcyjnych¹² planowano budowę trzech wylotów, z których zostały wykonane zbiorniki retencyjne ZR3 (przedłużenie ul. B. Liszkowskiego), do wykonania pozostaje zbiornik retencyjny ZR2 (przedłużenie ul. J. Piechoty) oraz zbiornik ZR1 i zrzut w rejonie ul. Lipniak.

Wariant I: Przywrócenie przepływu w rzece poniżej obszaru problemowego

W wariacie tym zakłada się wykonanie minimalnych niezbędnych prac inżynierskich, które przywrócą przepływ wody w cieku według quasi-naturalnego przebiegu koryta. Ten wariant zapewni ochronę wartości przyrodniczych doliny i wpłynie pozytywnie na wzrost bioróżnorodności. Istniejące zbiorniki zostaną zachowane i będą zasilane wodą z Dopływu spod Konopnicy przez zastosowanie np. naturalnego przelewu brzegowego o określonej wysokości, kierującego wody do zbiorników w czasie opadów atmosferycznych, a w okresach suchych zapewniającego przepływ wody w cieku.

Retencja wód opadowych może następować w zbiorniku ZR 2. Zbiornik ten można wykonać jako zbiornik suchy, mokradłowy lub częściowo wypełniony wodą – rozwiązanie powinno być dostosowane do warunków gruntowo-wodnych i nawiązywać do terenu sąsiadującego oraz funkcji, jakie będzie on pełnił.

Powiązane z tym działania obejmą zwiększenie możliwości retencji nadmiaru wody: mokradła, minizbiornik, tworzące system spowalniający odpływ wód i chroniący tereny przylegające przed podtopieniami.

Dla wzbogacenia roślinności obszarów suchych zaproponowano utrzymanie gatunków i ewentualne wprowadzenie gatunków przedstawionych poniżej:

- mieczyk dachówkowaty,
- kosaciec syberyjski,
- złocień zwyczajny,
- komonica zwyczajna,
- firletka poszarpana,
- świerzbica polna,
- wyka ptasia,
- wyka brudnożółta,
- kozibród łąkowy,
- chaber austriacki,
- brodawnik zwyczajny,

¹² Koncepcja ogólna kanalizacji dla miasta Lublin, Lemtech, kwiecień 2013

Działanie 4. Drugi etap integracji grupy docelowej – wspólne wypracowanie opcji rozwiązania problemu. Przygotowanie i przeprowadzenie drugiej sesji warsztatowej

Miasto Lublin. Raport cząstkowy

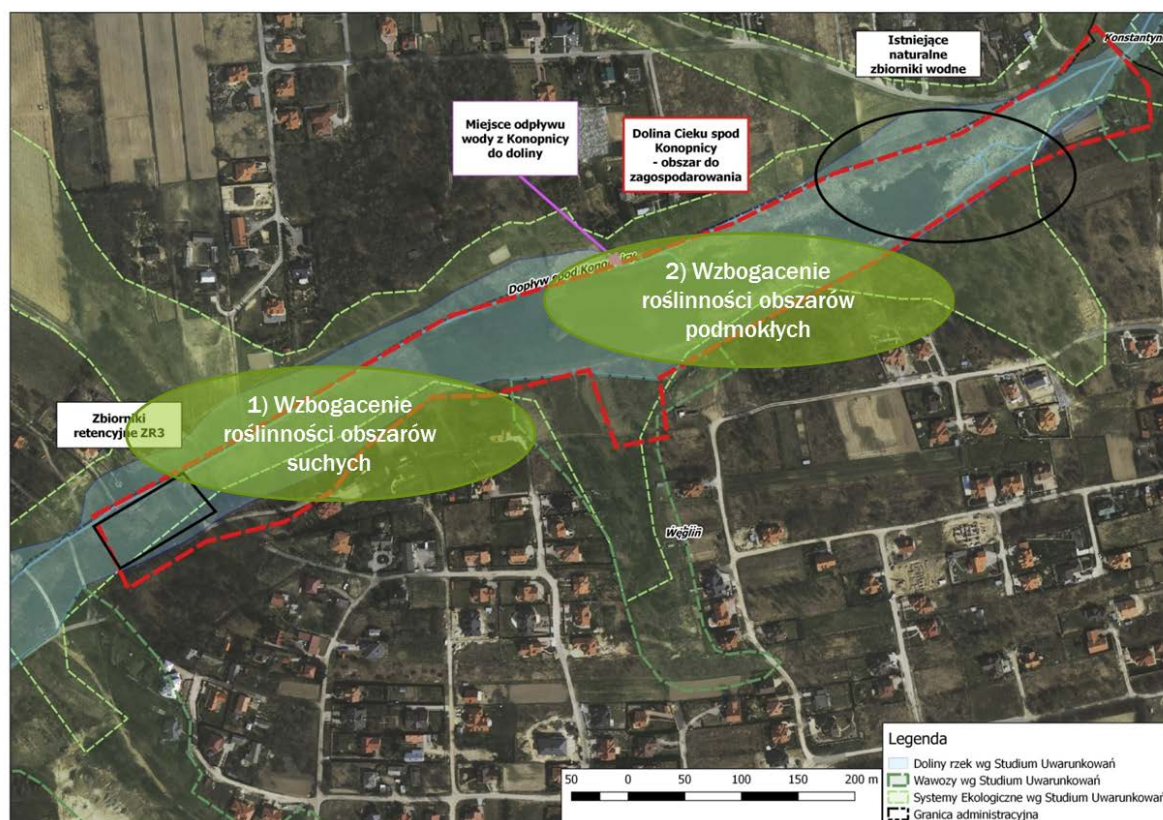
- chaber łąkowy,
- bukwica pospolita,
- krwiściąg lekarski.

Gatunki te dobrze rosną na glebach bez warstwy próchnicznej i nie wymagają nawożenia.

Wzbogaceni roślinności obszarów podmokłych mogą posłużyć następujące gatunki roślin:

- siedmiopalecznik błotny,
- rajgras wyniosły,
- kupkówka pospolita,
- stokłosa miękka,
- konietlica łąkowa,
- wierzbownica błotna,
- tojeść pospolita,
- kosaciec żółty,
- żywokost lekarski.

Dodatkowo mogą zostać wprowadzone gatunki traw odpornych na okresowe podtopienia.

Rysunek 20. Realizacja ochrony doliny z przywróceniem przepływu wody w cieku bez wprowadzania udogodnień dla odwiedzających teren

Wariant II: Przywrócenie przepływu w rzece ze zwiększeniem dostępu mieszkańców do doliny

W wariantcie tym zakłada się wykonanie niezbędnych prac inżynierskich do odtworzenia przepływu wody w cieku według quasi-naturalnego przebiegu koryta i działania związane ze wzbogaceniem bioróżnorodności, opisane w wariantcie I. Dopuszcza się nieznaczną ingerencję w obszarze doliny w postaci szlaków komunikacyjnych (ścieżek pieszych), zejść do doliny, ewentualnie dodatkowej kładki umożliwiającej przechodzenie przez ciek i elementów małej architektury – ławek, koszy na śmieci wzdłuż ścieżki (w zależności od potrzeb), a także ewentualnych miejsc parkingowych na jej obrzeżach, celem ułatwienia przemieszczania w obszarze problemowym. Wprowadzenie ścieżek powinno nawiązywać do proponowanej infrastruktury (zbiorników) dla gromadzenia i podczyszczania wód opadowych.

Zakładane efekty:

- utrzymanie istniejącego korytarza przewietrzającego,
- utrzymanie retencyjności wód w analizowanym obszarze,
- wzrost bioróżnorodności przez odtworzenie przepływu wód w korycie cieku i sukcesywne odtwarzanie się ekosystemu wodnego poniżej dzisiejszego miejsca zaniku wód,
- poprawa jakości wód powierzchniowych, zwłaszcza stanu hydromorfologicznego doliny przez zapewnienie ciągłości przepływu wód,
- wykreowanie miejsc spędzania czasu wolnego na terenie o znaczących walorach przyrodniczych i krajobrazowych.

Rysunek 21. Przykładowy sposób zagospodarowania doliny w omawianym wariantcie – propozycja poddana pod dyskusję w trakcie warsztatów

W wariantcie tym zakłada się również przeprowadzenie wód przez istniejący teren podmokły w obrębie doliny. Spowoduje to lepszą regulację przepływu w korycie i zwiększy możliwości samooczyszczania wód, jak również wykształcenie się wartościowego ekosystemu wokół zalewiska.

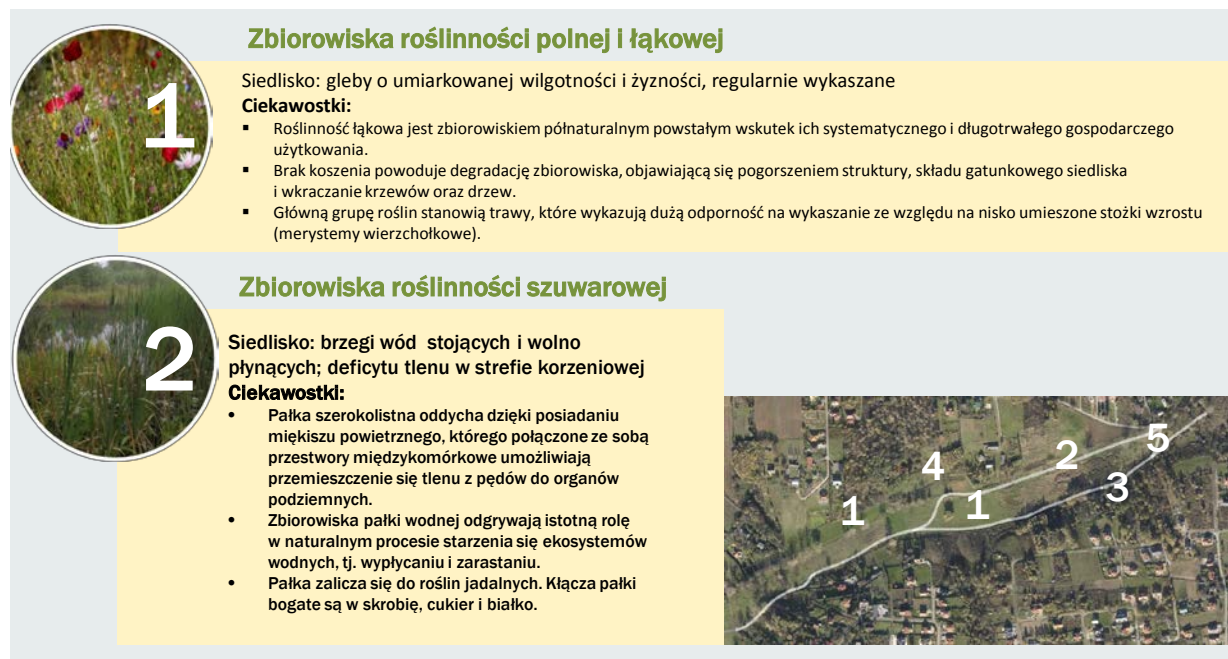
Wariant III: Przywrócenie przepływu w rzece ze zwiększeniem dostępu do doliny i wprowadzeniem funkcji edukacyjnej

Wariant III to kolejne rozszerzenie wcześniej zaproponowanych rozwiązań. Do zakresu opisanego w wariantcie II została dodana funkcja edukacyjna, która mogłaby skupiać się m.in. wokół następujących tematów:

- zielono-niebieska infrastruktura miasta,
- retencja wód opadowych,
- znaczenie dolin i suchych wąwozów dla Lublina.

W przedstawionej propozycji założono również umowy podział doliny na dwie części „suchą” i „mokrą” – skupioną wzdłuż koryta cieku i zbiornika w dolinie.

Dodatkowo przedstawiono propozycję rozlokowania punktów informacyjnych na ścieżce przyrodniczej, poświęconych występującym na poszczególnych obszarach zbiorowiskom roślinnym (Rysunek 22):

Rysunek 22. Fragment proponowanej ścieżki przyrodniczej

- zbiorowisku roślinności polnej i łąkowej (1) – Siedlisko: gleby o umiarkowanej wilgotności i żyzności, regularnie wykaszane,
- zbiorowisku roślinności szuwarowej (2) – Siedlisko: brzegi wód stojących i wolno płynących; deficytowi tlenu w strefie korzeniowej,
- zbiorowisku roślinności szuwarowej z dominacją ponikła błotnego (3) – Siedlisko: brzegi wód stojących i wolno płynących; deficytowi tlenu w strefie korzeniowej,
- stanowisku występowania rośliny leczniczej (żywokost lekarski) (4) – Siedlisko: brzegi potoku, tereny podmokłe,

Działanie 4. Drugi etap integracji grupy docelowej – wspólne wypracowanie opcji rozwiązania problemu. Przygotowanie i przeprowadzenie drugiej sesji warsztatowej

Miasto Lublin. Raport cząstkowy

jak i stanowisku informacyjnym dotyczącemu zbiornika retencyjnego oraz zasad i celu „małej retencji” (Rysunek 23).

Rysunek 23. Propozycja punktów informacyjnych dotyczących zasad zagospodarowania wód opadowych

Wstępnie przewiduje się zamontowanie pięciu stanowisk edukacyjnych. Zaproponowano, aby każde z nich składało się z kostki edukacyjnej, ławki drewnianej i kosza na odpady. Dodatkowo na początku ścieżki edukacyjnej proponuje się rozważyć postawienie specjalnej tablicy informacyjnej opisującej całą trasę ścieżki ekologicznej. Tak przygotowana ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna pozwoli w interesujący i bezpieczny sposób zwiedzić obszar doliny Dopyłwu spod Konopnicy oraz umożliwi uczestnikom zajęć edukacyjno-ekologicznych poszukiwanie ciekawej flory i fauny objętych ochroną.

Rysunek 24. Propozycje tablic informacyjnych na ścieżce przyrodniczo-edukacyjnej; po prawej: fragment ścieżki przyrodniczo-dydaktycznej w lesie położonym przy ul. Słonecznej w Białogardzie w Specjalnym Obszarze Ochrony Siedlisk pn. „Dorzecze Parsęty”; po lewej: fragment ścieżki edukacyjnej „Opowieści Turtula”, utworzonej w 2015 roku z myślą o najmłodszych turystach, przy siedzibie Suwałskiego Parku Krajobrazowego w Malesowiznie-Turtulu

Źródło: fotografia po prawej: <http://bialogard.info>; dostęp: 7.12.2018; fotografia po lewej: <https://www.polskieszlaki.pl/sciezka-edukacyjna-opowiesci-turtula.htm>; dostęp: 7.12.2018

Proponowaną koncepcję ścieżki edukacyjnej pod względem merytorycznym (zawartość tablic), proponowanego rozmieszczenia informacji i formy przestrzennej tablic, poddano następnie pod dyskusję.

Działanie 4. Drugi etap integracji grupy docelowej – wspólne wypracowanie opcji rozwiązania problemu. Przygotowanie i przeprowadzenie drugiej sesji warsztatowej

Miasto Lublin. Raport cząstkowy

5.3. Prace warsztatowe nad proponowanymi koncepcjami rozwiązań konkretnych działań praktycznych w zakresie zarządzania przyrodą terenu problemowego

Jednym z elementów warsztatów były prace i uzgodnienia dotyczące przedstawionych przez zespół GIG założeń/koncepcji konkretnych działań praktycznych prowadzonych na rzecz gospodarowania przyrodą analizowanego terenu i nakreślenie działań w ramach docelowych rozwiązań przestrzennych/krajobrazowych przyjętych dla analizowanego terenu.

Temu celowi służyły prace warsztatowe prowadzone w grupach (Rysunek 25).

Rysunek 25. Praca warsztatowa w grupach roboczych

Źródło: fotografie wykonane podczas warsztatów w dniu 6 listopada 2018 r.

Uczestnicy warsztatów zostali podzieleni na cztery grupy robocze, których prace były moderowane przez przedstawicieli GIG. Każdy zespół pracował na mapie analizowanego terenu problemowego, na którą nanosił swoje uwagi związane z różnymi zagadnieniami, od zmiany przebiegu ścieżek komunikacyjnych i możliwości wprowadzenia rozwiązań technicznych dla tych ścieżek, przez proponowanie lokalizacji miejsc wypoczynku, czy warianty lokalizacji i rozwiązań technicznych dla budowy zbiorników retencyjnych (Rysunek 26).

Rysunek 26. Mapa terenu problemowego z naniesionymi uwagami jednej z grup warsztatowych

Źródło: fotografia wykonana podczas warsztatów w dniu 6 listopada 2018 r.

Na koniec prac warsztatowych przedstawiciele każdej grupy przedstawili wyniki swojej pracy. Efekty pracy w grupach stanowiły podstawę do dalszych dyskusji na forum dotyczących koncepcji zagospodarowania terenu problemowego.

5.4. Uwagi wniesione podczas warsztatów

Zaproponowane koncepcje zostały poddane pod dyskusję, a uczestnicy przedstawili szereg uwag i uzupełnień do omawianego materiału. Przedstawione przez uczestników dyskusji propozycje zagospodarowania doliny Dopyłwu spod Konopnicy wskazywały na najważniejsze grupy postulatów, takie jak:

Bezpieczna przestrzeń o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych – dostępna dla mieszkańców, także o funkcji rekreacyjnej

- ograniczenie rozwoju budownictwa jednorodzinnego wchodzącego w dolinę cieku → należy bezwzględnie zabezpieczyć dolinę przed zabudową, co zakładał każdy z przedstawionych wariantów,
- ochrona brzegów (skarp) doliny przez nadsypywaniem,
- minimalizowanie ingerencji przez wprowadzanie nowych ścieżek – maksymalne „usankcjonowanie” wydeptanych szlaków,
- w przypadku wprowadzenia szlaków komunikacyjnych należy niezbędną infrastrukturę ograniczyć do minimum, bez możliwości wprowadzania do doliny ruchu kołowego,
- minimalne lub nawet brak oświetlenia planowanych ścieżek – zachowanie naturalnych warunków fauny i flory w dolinie,

Miasto Lublin. Raport cząstkowy

- wykorzystanie istniejących drzew jako miejsca wypoczynku (Rysunek 27, Rysunek 28),
- dostosowanie zmian do istniejącej infrastruktury podziemnej (np. sieci gazowej, kanalizacji sanitarnej),
- wprowadzenie funkcji edukacyjnej.

Wzmocnienie zasobów przyrody doliny i nawiązanie do naturalnych zbiorowisk roślinnych regionu

- zachowanie naturalnego stanu gatunkowego roślinności, która występuje w dolinie cieków – uczestnicy opowiadali się za ograniczeniem wprowadzania dodatkowych gatunków roślin do doliny, zasugerowano ewentualne wprowadzenie dosadzeń roślinności już w dolinie występującej,
- wykorzystanie istniejących drzew jako miejsca wypoczynku (Rysunek 27, Rysunek 28),
- minimalizowanie ingerencji w zieleń łągową.

Wkomponowanie w dolinę naturalnych rozwiązań w zakresie zagospodarowania wód opadowych

- należy w większym stopniu odnieść się w koncepcji do planowanych zmian sposobu odprowadzania wód opadowych w rejonie doliny – w tym do zbiorników retencyjnych,
- należy zbadać możliwości wykorzystania istniejącego zbiornika jako „usankcjonowanego” zbiornika retencyjnego dla wód opadowych,
- należy uzgodnić uwarunkowania z MPWiK,
- należy rozeznaczyć możliwości pozyskania środków na tego typu zamierzenia inwestycyjne.

Koryto Dopływu spod Konopnicy

- rozeznaczyć możliwość pozyskania środków na zamierzenie inwestycyjne, jakim jest odtworzenie przepływu w rzece,
- szczegółowe analizy hydrogeologiczne → Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie.

Działanie 4. Drugi etap integracji grupy docelowej – wspólne wypracowanie opcji rozwiązania problemu. Przygotowanie i przeprowadzenie drugiej sesji warsztatowej

Miasto Lublin. Raport cząstkowy

Rysunek 27. Mapa terenu problemowego z naniesionymi uwagami jednej z grup warsztatowych – z zaznaczonym drzewem – dominantą architektoniczną

Źródło: fotografia wykonana podczas warsztatów w dniu 6 listopada 2018 r.

Rysunek 28. Możliwości wykorzystania drzewa – dominanty architektonicznej dla potrzeb rekreacji; po lewej: ławka w angielskim ogrodzie, po prawej: ławka „owinięta” wokół drzewa w RHS Harlow Carr

Źródło: Forum dyskusyjne <http://zielonozakreceni.pl>; dostęp: 8.01.2019 r.

Poruszone w czasie dyskusji kierunki zmian w dolinie Doptýwu spod Konopnicy wskazują, że rozwiązaniem, które może być realizowane, jest zachowanie obecnego naturalnego charakteru doliny przy minimalnej ingerencji rozbudowanej infrastruktury i rozwiązań quasi-naturalnych związanych z gospodarowaniem wodami opadowymi.

Działanie 4. Drugi etap integracji grupy docelowej – wspólne wypracowanie opcji rozwiązania problemu. Przygotowanie i przeprowadzenie drugiej sesji warsztatowej

Miasto Lublin. Raport cząstkowy

Załącznik Formularz I części ankiety

CEL ANKIETY: WSPÓLNE WYPRACOWANIE OPCJI OCHRONY I WYKORZYSTANIA PROBLEMOWEGO TERENU PRZYRODNICZEGO – DOLINA DOPŁYWU SPOD KONOPNICY

Prosimy o wypełnienie poniższej ankiety:

I. Pierwsza część – Wypracowanie rekomendacji dla zasad działania „na styku” sektorów/dyscyplin/grup interesu. Wypracowanie propozycji systemowych ulepszeń nakierowanych na międzysektorową integrację w zarządzaniu zasobami przyrody miasta

1. Prosimy o wskazanie, do której grupy interesariuszy Pan/Pani należy (grupy zostały podane w kolejności alfabetycznej)

1. Media	
2. Mieszkańcy	
a) Lublina	a)
b) Gminy Konopnica	b)
3. Nauczyciele pobliskich szkół/edukatorzy ekologiczni	
4. Organizacje ekologiczne	
5. Organizacje społeczne	
6. Państwowe Gospodarstwo Wodne „Wody Polskie”	
7. Przedsiębiorcy	
8. Rada Gminy Konopnica	
9. Rada Miasta Lublin	
10. Rada dzielnic	
a) Węglin Południowy	a)
b) Węglin Północny	b)
c) Konstancynów	c)
11. Sektor budowlany/deweloperzy	
12. Sektor komunalny (w tym m.in. MPWiK Sp. z o.o. Lublin)	
13. Sektor nauki i szkolnictwa wyższego (uczelnie)	
14. Specjalne grupy interesu	
a) spacerowicze	a)
b) rowerzyści	b)
c) administracja i właściciele ogródków działkowych	c)
d) turyści	d)
15. Straż Miejska	
16. Władze regionalne (Urząd Marszałkowski, Urząd Wojewódzki)	
17. Wydziały Urzędu Miasta Lublin:	
a) Biuro ds. Zagospodarowania Dolin Rzecznych i Wąwozów	a)
b) Biuro Miejskiego Architekta Zieleni	b)
c) Biuro Rewitalizacji	c)

d) Wydział Architektury i Budownictwa	d)
e) Wydział Funduszy Europejskich	e)
f) Wydział Ochrony Środowiska	f)
g) Wydział Planowania	g)
h) Wydział Kultury	h)
i) Biuro Partycypacji Społecznej	i)
j) Biuro – Lubelskie Centrum Aktywności Obywatelskiej	j)
k) Wydział Bezpieczeństwa Mieszkańców i Zarządzania Kryzysowego	k)
18. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	
19. Inne (jakie:)	

2. Prosimy o wskazanie, które środowiska/grupy interesariuszy/sektory mają podobne interesy w kontekście wyznaczonego celu zagospodarowania doliny Dopytywu spod Konopnicy¹³.

CEL: Przywrócenie przepływu w rzece + zwiększenie dostępu

- korytarz przewietrzający → ochrona przed zabudową
- retencja wód
- wzrost bioróżnorodności
- poprawa stanu wód powierzchniowych

Prosimy o wskazanie wszystkich istotnych grup:

1. Media	
2. Mieszkańcy	
a) Lublina	a)
b) Gminy Konopnica	b)
3. Nauczyciele pobliskich szkół/edukatorzy ekologiczni	
4. Organizacje ekologiczne	
5. Organizacje społeczne	
6. Państwowe Gospodarstwo Wodne „Wody Polskie”	
7. Przedsiębiorcy	
8. Rada Gminy Konopnica	
9. Rada Miasta Lublin	
10. Rada dzielnicy	a)
a) Węglin Południowy	b)

¹³ Zgodnie z ustaleniami podjętymi podczas III warsztatów w lipcu 2018 r.

b) Węglin Północny c) Konstantynów	c)
11. Sektor budowlany/deweloperzy	
12. Sektor komunalny (w tym m.in. MPWiK Sp. z o.o. Lublin)	
13. Sektor nauki i szkolnictwa wyższego (uczelnie)	
14. Specjalne grupy interesów	
a) spacerowicze	a)
b) rowerzyści	b)
c) administracja i właściciele ogródków działkowych	c)
d) turyści	d)
15. Straż Miejska	
16. Władze regionalne (Urząd Marszałkowski, Urząd Wojewódzki)	
17. Wydziały Urzędu Miasta Lublin:	
a) Biuro ds. Zagospodarowania Dolin Rzecznych i Wąwozów	a)
b) Biuro Miejskiego Architekta Zieleni	b)
c) Biuro Rewitalizacji	c)
d) Wydział Architektury i Budownictwa	d)
e) Wydział Funduszy Europejskich	e)
f) Wydział Ochrony Środowiska	f)
g) Wydział Planowania	g)
h) Wydział Kultury	h)
i) Biuro Partycypacji Społecznej	i)
j) Biuro – Lubelskie Centrum Aktywności Obywatelskiej	j)
k) Wydział Bezpieczeństwa Mieszkańców i Zarządzania Kryzysowego	k)
18. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	
19. Inne (jakie:)	

Uzasadnienie (w uzasadnieniu prosimy podać nazwę sektora/grupy interesariuszy/lub konkretnej firmy/jednostki):

.....

.....

.....

.....

3. Na poprzednich warsztatach zdiagnozowano następujące bariery zagospodarowania terenu problemowego (w nawiasach podano ważność poszczególnych barier w skali od 1 (najważniejsza, najistotniejsza) do 5 (mało ważna, mało istotna))

F – Bariery formalnoprawne (średnia ważność: 1,97):

- (trudności) w pozyskaniu środków finansowych (1,50)
- rozdrobniona struktura własnościowa terenów w dolinie (1,75)
- nie w pełni wyjaśniony stan prawny ciek, z czego wynika problem z ustaleniem jego administratora (2,00)
- wymogi prawne związane z zabezpieczeniem doliny jako korytarza przewietrzającego dla miasta (2,63)

P – Bariery przestrzenne (średnia ważność: 2,16):

- utrudniona dostępność do części terenu (1,88)
- defragmentacja terenu przez elementy infrastruktury drogowej (2,00)
- zawłaszczanie terenu pod zabudowę (2,13)
- brak ciągłości szlaków komunikacyjnych wzdłuż ciek (2,63)

S – Bariery społeczne (średnia ważność: 2,33):

- wzajemnie sprzeczne oczekiwania interesariuszy względem zagospodarowania doliny (1,63)
- niska świadomość części mieszkańców dotycząca niekorzystnego wpływu zabudowy na procesy przyrodnicze i funkcję retencyjną doliny (2,25)
- brak dbałości o zielone tereny „wspólne” (2,25)
- brak poczucia bezpieczeństwa w obrębie analizowanego terenu (2,50)
- brak akceptacji dla realizacji zmian (3,00)

I – Bariery infrastrukturalne (średnia ważność: 2,94):

- brak ciągów komunikacyjnych pieszo-rowerowych (1,50)
- niespójne, nieestetyczne i nieuporządkowane elementy infrastruktury zarówno retencyjnej, jak i drogowej (2,75)
- udział gatunków obcych/inwazyjnych prowadzący do degradacji terenu (3,29)
- presja na gradzenie doliny – płoty/murki oporowe/inne rodzaje ogrodzenia utrudniające przemieszczanie się ludzi i sezonową migrację zwierząt (4,20)

Prosimy o wskazanie, który z wymienionych sektorów/grup interesariuszy jest niezbędny dla przełamania wskazanych barier (F – formalnoprawne, P – przestrzenne, S – społeczne, I – infrastrukturalne). Prosimy o wskazanie wszystkich istotnych grup:

Interesariusze	Typ bariery			
	F	P	S	I
1. Media				
2. Mieszkańcy				
a) Lublina	a)	a)	a)	a)
b) Gminy Konopnica	b)	b)	b)	b)
3. Nauczyciele pobliskich szkół/edukatorzy ekologiczni				
4. Organizacje ekologiczne				
5. Organizacje społeczne				
6. Państwowe Gospodarstwo Wodne „Wody Polskie”				
7. Przedsiębiorcy				
8. Rada Gminy Konopnica				
9. Rada Miasta Lublin				
10. Rada dzielnic				
a) Węglin Południowy	a)	a)	a)	a)
b) Węglin Północny	b)	b)	b)	b)
c) Konstantynów	c)	c)	c)	c)
11. Sektor budowlany/deweloperzy				
12. Sektor komunalny (w tym m.in. MPWiK Sp. z o.o. Lublin)				
13. Sektor nauki i szkolnictwa wyższego (uczelnie)				
14. Specjalne grupy interesów				
a) spacerowicze	a)	a)	a)	a)
b) rowerzyści	b)	b)	b)	b)
c) administracja i właściciele ogródków działkowych	c)	c)	c)	c)
d) turyści	d)	d)	d)	d)
15. Straż Miejska				
16. Władze regionalne (Urząd Marszałkowski, Urząd Wojewódzki)				

17. Wydziały Urzędu Miasta Lublin:				
a) Biuro ds. Zagospodarowania Dolin Rzecznych i Wąwozów	a)	a)	a)	a)
b) Biuro Miejskiego Architekta Zieleni	b)	b)	b)	b)
c) Biuro Rewitalizacji	c)	c)	c)	c)
d) Wydział Architektury i Budownictwa	d)	d)	d)	d)
e) Wydział Funduszy Europejskich	e)	e)	e)	e)
f) Wydział Ochrony Środowiska	f)	f)	f)	f)
g) Wydział Planowania	g)	g)	g)	g)
h) Wydział Kultury	h)	h)	h)	h)
i) Biuro Partycypacji Społecznej	i)	i)	i)	i)
j) Biuro – Lubelskie Centrum Aktywności Obywatelskiej	j)	j)	j)	j)
k) Wydział Bezpieczeństwa Mieszkańców i Zarządzania Kryzysowego	k)	k)	k)	k)
18. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej				
19. Inne (jakie:)				

Dodatkowe uwagi/uzasadnienie (przy uzasadnieniu można podać np. bardziej szczegółowe informacje, jak sposób przełamania bariery/proponowane rozwiązania itd.)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Prosimy o wskazanie wszystkich środowisk/grup interesariuszy/sektorów, które mają pozornie przeciwstawny interes w kontekście wyznaczonego celu. Prosimy o uzasadnienie odpowiedzi

1. Media	
2. Mieszkańcy	
a) Lublina	a)
b) Gminy Konopnica	b)
3. Nauczyciele pobliskich szkół/edukatorzy ekologiczni	
4. Organizacje ekologiczne	
5. Organizacje społeczne	
6. Państwowe Gospodarstwo Wodne „Wody Polskie”	
7. Przedsiębiorcy	
8. Rada Gminy Konopnica	
9. Rada Miasta Lublin	
10. Rada dzielnic	
a) Węglin Południowy	a)
b) Węglin Północny	b)
c) Konstantynów	c)
11. Sektor budowlany/deweloperzy	
12. Sektor komunalny (w tym m.in. MPWiK Sp. z o.o. Lublin)	
13. Sektor nauki i szkolnictwa wyższego (uczelnie)	
14. Specjalne grupy interesów	
a) spacerowicze	a)
b) rowerzyści	b)
c) administracja i właściciele ogródków działkowych	c)
d) turyści	d)
15. Straż Miejska	
16. Władze regionalne (Urząd Marszałkowski, Urząd Wojewódzki)	
17. Wydziały Urzędu Miasta Lublin:	
a) Biuro ds. Zagospodarowania Dolin Rzecznych i Wąwozów	a)
b) Biuro Miejskiego Architekta Zieleni	b)
c) Biuro Rewitalizacji	c)
	d)

d) Wydział Architektury i Budownictwa	e)
e) Wydział Funduszy Europejskich	f)
f) Wydział Ochrony Środowiska	g)
g) Wydział Planowania	h)
h) Wydział Kultury	i)
i) Biuro Partycypacji Społecznej	j)
j) Biuro – Lubelskie Centrum Aktywności Obywatelskiej	k)
k) Wydział Bezpieczeństwa Mieszkańców i Zarządzania Kryzysowego	
18. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	
19. Inne (jakie:)	

Uzasadnienie (w uzasadnieniu prosimy podać nazwę sektora/grupy interesariuszy/lub konkretnej firmy/jednostki):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Z którymi środowiskami/instytucjami współpracowałby Pan/Pani w zakresie gospodarowania i utrzymania analizowanego terenu, aby osiągnąć wskazany cel. Prosimy wymienić te instytucje i wskazać, jaki problem pomogłyby rozwiązać

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Uwagi dodatkowe do ankiety

.....

.....

.....

.....

.....

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Zasady prowadzenia warsztatów.....	5
Rysunek 2. Ankieta jako narzędzie służące wspólnemu wypracowaniu opcji ochrony i wykorzystania terenów zieleni w dolinie Dopytywu spod Konopnicy i zidentyfikowaniu kluczowych powiązań międzysektorowych dla gospodarowania zasobami przyrody miasta	8
Rysunek 3. Uczestnicy warsztatów w trakcie pracy z ankietą	9
Rysunek 4. Druga część ankiety: Macierz – sporządzenie mapy powiązań międzysektorowych/interdyscyplinarnych kluczowych dla gospodarowania fragmentem doliny Dopytywu spod Konopnicy	10
Rysunek 5. Grupy interesariuszy reprezentowane przez respondentów	12
Rysunek 6. Środowiska i grupy interesariuszy wskazane przez respondentów jako najistotniejsze dla realizacji celu	14
Rysunek 7. Wydziały UM Lublin wskazane przez respondentów jako niezbędne dla przełamania różnych rodzajów barier.....	15
Rysunek 8. Sektory i grupy interesariuszy niezbędne dla przełamania barier formalnoprawnych zagospodarowania doliny Dopytywu spod Konopnicy.....	18
Rysunek 9. Sektory i grupy interesariuszy niezbędne dla przełamania barier przestrzennych zagospodarowania doliny Dopytywu spod Konopnicy.....	19
Rysunek 10. Sektory i grupy interesariuszy niezbędne dla przełamania barier infrastrukturalnych zagospodarowania doliny Dopytywu spod Konopnicy	20
Rysunek 11. Sektory i grupy interesariuszy niezbędne dla przełamania barier społecznych zagospodarowania doliny Dopytywu spod Konopnicy.....	21
Rysunek 12. Sektory, środowiska i grupy interesariuszy o potencjalnie przeciwstawnych interesach.....	22
Rysunek 13. Siła wzajemnych wpływów kluczowych grup interesariuszy.....	23
Rysunek 14. Formy partycypacji publicznej w procesie podejmowania decyzji.....	25
Rysunek 15. Zasady uczestnictwa w procesie partycypacji według Mac Naira.....	28
Rysunek 16. Kluczowi partnerzy w realizacji koncepcji zarządzania przyrodą w dolinie Dopytywu spod Konopnicy.....	30
Rysunek 17. Logika prac	34
Rysunek 18. Warianty wizji	35
Rysunek 19. Istniejący stan doliny – w wariacie 1 zostaje utrzymany i zabezpieczony przed zabudową	36
Rysunek 20. Realizacja ochrony doliny z przywróceniem przepływu wody w cieku bez wprowadzania udogodnień dla odwiedzających teren	38
Rysunek 21. Przykładowy sposób zagospodarowania doliny w omawianym wariacie – propozycja poddana pod dyskusję w trakcie warsztatów	39
Rysunek 22. Fragment proponowanej ścieżki przyrodniczej.....	40

Rysunek 23. Propozycja punktów informacyjnych dotyczących zasad zagospodarowania wód opadowych	41
Rysunek 24. Propozycje tablic informacyjnych na ścieżce przyrodniczo-edukacyjnej	41
Rysunek 25. Praca warsztatowa w grupach roboczych	42
Rysunek 26. Mapa terenu problemowego z naniesionymi uwagami jednej z grup warsztatowych	43
Rysunek 27. Mapa terenu problemowego z naniesionymi uwagami jednej z grup warsztatowych – z zaznaczonym drzewem – dominantą architektoniczną	45
Rysunek 28. Możliwości wykorzystania drzewa – dominanty architektonicznej dla potrzeb rekreacji; po lewej: ławka w angielskim ogrodzie, po prawej: ławka „owinięta” wokół drzewa w RHS Harlow Carr	45

SPIS TABEL

Tabela 1. Etapy prowadzenia warsztatów	5
Tabela 2. Skala powiązań międzysektorowych/interdyscyplinarnych kluczowych dla gospodarowania fragmentem doliny Dopływu spod Konopnicy.....	11

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

Załącznik Formularz ankiety.....	55
----------------------------------	----